

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Haridusteaduste instituut

Õppekava: Koolieelse lasteasutuse pedagoog

Elina Sætre

Muukeelsete laste integratsioon Norras kolme lasteaia näitel

Magistritöö

Juhendaja: lektor Karmen Trasberg

Tartu 2017

Resümee

Muukeelsete laste integratsioon Norras kolme lasteaia näitel

Uurimuse eesmärgiks oli kirjeldada Norra lasteaiaõpetajate arvamusi muukeelsete laste tugisüsteemidest, sealhulgas keeleõppest. Magistritöö on kvalitatiivne uurimus, mille andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuudega. Küsimustele vastasid kolmes erinevas Norra lasteaias töötavad seitse lasteaiaõpetajat. Uurimuse tulemustest selgus, et laste paremaks integratsiooniks Norra lasteaedades tehakse muukeelsete lastega lisatööd ning kasutatakse järjekindlalt meetodeid, mis tagavad hea tulemuse. Üheks tähtsaimaks osaks keeleõppel peavad õpetajad emakeele rääkimist kodus ning norra keele kasutamist lasteaedades, lisaks on oluline, et eksimuse korral ei juhita veale tähelepanu, vaid nimetatakse sõna õigesti. Intervjueeritud õpetajad kasutavad valdavalt kindlaid välja töötatud vahendeid, mille toimimine on järele proovitud ning tulemuslik. Muukeelsete laste keeleõppes on väga olulisel kohal lapse individuaalsus ja arengutase ning õppimisele kuluv aeg, kuid vaatamata sellele kinnitasid intervjueeritud lasteaiaõpetajad, et laste Norra keele tase kooliminekul on piisav.

Märksõnad: muukeelsete laste integratsioon, Norra

Abstract

The integration of foreign language children in three Norwegian kindergartens

The aim of this study was to describe Norwegian kindergarten teachers' views of foreign language children support systems, including language learning. The empirical part of the qualitative study was carried out using semi-structured interviews in three different Norwegian kindergartens with seven kindergarten teachers. The research results showed that to improve the integration of foreign language children in Norwegian kindergartens, extra work is done and certain methods are used consistently to ensure a good outcome. In teachers opinion, one of the most important part of language learning is speaking mother tongue at home and Norwegian is spoken in kindergartens, as well as if the child makes a mistake, there is no focus on the wrong word, but the word is said correctly. Interviewed teachers mainly use tools that are developed out and that have proven to be effective. In language learning of foreign language children the individuality and the level of development is very important, as well as the time it takes to learn. In spite of that, interviewed kindergarten teachers confirmed, that the Norwegian language level of all children going to school is good.

Keywords: integration of foreign language children, Norway

Sisukord

Resümee	2
Abstract	2
Sisukord	3
Sissejuhatus	4
Norra lasteaiaad	5
Laste õigused Norras.....	7
Muukeelsed lapsed Norra lasteaiaas ja keeleõpe.....	8
Varasemad uuringud muukeelsete laste kaasamisest lasteaeda.....	14
Metoodika	17
Valim	17
Andmete kogumine	18
Andmeanalüüs	19
Tulemused	19
Muukeelsete laste kaasamine alusharidusse	19
Muukeelsete laste integreerimine Norra alushariduses lasteajaõpetajate hinnangul	21
Efektiivsed keeleõppe meetmed muukeelse lapse integreerumiseks	24
Arutelu	26
Töö piirangud ja praktiline väärtus	28
Tänu sõnad	29
Autorsuse kinnitus	29
Kasutatud kirjandus	30
Lisa 1. Magistritöö intervjuu kava	
Lisa 2. Väljavõte uurijapäevikust	
Lisa 3. Väljavõte andmeanalüüsikeskkonnas QCMap teostatud kodeerimisest	
Lisa 4. Immigrandid ja Norras immigrantidest vanematele sündinud lapsed	
Lisa 5. Töös kasutatud intervjuude tsitaadid norra keeles	

Sissejuhatus

Käesoleva magistritöö teema on valitud lähtudes uurija isiklikust huvist ja seosest Norraga. Olles Norraga viimastel aastatel väga tihedalt seotud, on autor tunnetanud keele ja kohanemisega seotud probleeme ja kitsaskohti nagu ka selle riigi tuge ja toetust mitmekultuurilise Norra idee realiseerimiseks. Õppides lasteaiatöötajaks, tundus sobilik need kaks teemat ühendada ja käsitleda oma magistritöös muukeelsete laste kaasamisvõimalusi Norra alushariduses.

Norra Statistikaamet teeb igaaastaseid kokkuvõtteid Norras elavate, riiki saabuvate ning riigis sündivate immigrantide laste kohta. Immigrantide arv riigis on aasta-aastalt aina suurenenud. 1992. aastal oli sisserännanuid 183 000, mis moodustas 4.3 % rahvastikust. 25 aastat hiljem on see number kasvanud 883 751 inimeseni. 2017. aasta jaanuari seisuga on immigrantide arv rahvastikust 16,8 %. Sama ajahetke seisuga on immigrantidest vanematele Norras sündinud 158 764 last (Lisa 4). Seega statistika näitab, et Norras elavate immigrantide arv on läbi aastate kiiresti tõusnud ning see tendents jätkub (Statistisk sentralbyrå, Immigrants, 2017).

Suure rahvastikurände põhjuseks Norrasse on head elamistingimused ja sotsiaalsed tugisüsteemid. Seega saabutakse Norrasse lootuses paranda oma elujärge, heaolu ja toimetulekut (Goldin, Cameron & Balarajan, 2011).

Kuigi sisserännanud elavad üle terve riigi, on nende kõige suurem osakaal pealinnas Oslos. 2016. aasta alguse seisuga Oslo 666 800 elanikust 166 400 olid immigrandid ning 50 900 olid Norras immigrantidest vanematele sündinud lapsed. Need numbrid näitavad, et kogu pealinna rahvaarvust 33 % moodustavad immigrandid. Ka Oslo äärelinnadesse on koondunud palju immigrante, nii on kolmes Oslo äärelinna piirkonnas nende osakaal juba üle 50% elanikest (Statistisk sentralbyrå, Immigrants, 2017).

Norras on immigrantide grupid pärit väga paljudest erinevatest riikidest ja regioonidest. Nende elutingimused riigis sõltuvad vanusest, soost, haridustasemest ja sotsiaalsest taustast. Lisaks sellele on immigrantide elutingimused mõjutatud ka nende päritolumaast, immigratsiooni põhjusest, nende vanusest saabumise ajal ning Norras veedetud ajast (Blom, 2012).

Norra ühiskond on läbi ajaloo olnud etniliselt ja kultuuriliselt väga homogeenne, kuid vaatamata sellele peab ta täna kohanema kasvava mitmekesisusega. Solidaarsuse ja ühtekuuluvustunde sisendamiseks nii mitmekesisel elanikkonnal, tegeletakse selle valdkonnaga pidevalt. Ühtsuse ja kodakondsuse tugevdamiseks püüab valitsus tagada, et kõiki

ühiskonna liikmeid koheldaks võrdselt ja õiglaselt. Norra väärtuste raames mitmekesisuse edendamine põhineb rahvuslikul identiteedil ning kultuuriline ja religioosne mitmekesisus tugevdab Norra ühiskonnaga seotud põhiväärtusi. Immigrante püütakse julgustada aktiivselt osa võtma igapäevasest elust, näidates nii oma lojaalsust riigile ja soovi integreeruda (Eriksen, 2013).

Tagamaks muukeelsete laste parema integratsiooni ja keeleõppe, on Norra omavalitsustes tööl migratsioonipedagoogid/keeledpedagoogid, kes tegelevad omavalitsuse kõikide lasteaedade multikultuursuse ning keeleõppega toetades lasteaedade personali.

Norra pikaaegne kogemus sisserändajatega ning töö muukeelsete laste integreerimisel on heaks eeskujuks ning näiteks paljudele riikidele, kaasaarvatud Eestile.

Norra lasteaiaid

Lasteaiad Norras on vabatahtlikud pedagoogilised asutused, mis on mõeldud lastele enne kohustuslikku kooliiga. Kõikidel lastel, kes saavad hiljemalt augusti kuu lõpus ühe aastaseks, on õigus lasteaiakohale (Barnehageloven, 2005, § 12a).

1. jaanuaril 2009 aastal võttis valitsus vastu seaduse, mis garanteeris lasteaiakoha igale lapsele, tänu millele on lasteaed veel lähemalt seotud üldise haridussüsteemiga. Erilist tähelepanu pöördati reformi käigus rahvusvähemustele ning valitsus soovis selle reformiga tagada, et kuue aasta vanuselt on kõik riigis elavad lapsed kooliküpsed. Eelnevalt läbi viidud uuringud näitasid, et mitte kõikide muukeelsete laste Norra keele oskus ei vastanud kooli alguseks vajalikule tasemele. Lisaks sellele sooviti uue seadusega suurendada naiste osalust tööelus (Haug & Storø, 2013).

Kogu lasteaedade süsteemi reguleerib Norra Parlamendi poolt 2005. aastal vastu võetud Lasteaedade seadus (Barnehageloven, 2005), milles on välja toodud lasteaedade eesmärgid ja sisu. Haridusministeeriumi poolt on omakorda selle seaduse põhjal koostatud Raamõppekava (Rammeplan, 2006), mis jõustus jaanuaris 2006 (Akt nr. 64). Selles on kirjas lasteaedade õppetegevuse sisu, väärtused ja ülesanded. Raamõppekava eesmärk on anda õpetajatele ja ülejäänud personalile juhiseid lasteaia tegevuste planeerimiseks, läbiviimiseks ja hindamiseks. Raamõppekava annab teavet ka vanematele, lasteaia omanikele ning järelevalveasutustele. Siinkohal on välja toodud olulisem informatsioon nendest kahest peamisest dokumendist, mis puudutab muukeelseid lapsi ning nende elu lasteaia.

Lasteaedade seaduse esimese peatüki esimene lõik toob välja lasteaia eesmärgid ning selles olev teine lause kirjeldab lasteaia põhiväärtusi. Nendeks on kristlus, humanistlik pärand

ja traditsioonid, inimväärikuse ja loomuse austamine, intellektuaalne vabadus, heategevus, andestus, võrdsus ja solidaarsus ning väärtused, mis on omased erinevatele religioonidele ja uskumustele ning mis põhinevad inimõigustel (Barnehageloven, 2005, § 1). Suurt rõhku pööratakse demokraatia ning võrdsuse edendamisele ning sellele, et välistada kõikvõimalikku diskrimineerimist.

Haridusministeeriumi poolt paika pandud raamistikus, millest lasteaed oma töös juhindub, on välja toodud lasteaia taotlused: lasteaed peab arvesse võtma lapse vanust, arengutaset, sugu ja sotsiaalset, etnilist ning kultuurilist tausta (Rammeplan, 2006). Eraldi on välja toodud, et sinna hulka kuuluvad ka Saami rahvusest lapsed ning nende keeleline ja kultuuriline taust. Lasteaed peab edasi andma väärtusi ja kultuuri, võimaldama lastele nende endi kultuurilise loovuse arengut ning olema abiks, et kõik lapsed saaksid tunda rõõmu ja tuleksid toime sotsiaalses ja kultuurilises ühiskonnas.

Lasteaiad peavad kasvatama lapse uudishimu, loovust ja soovi õppida ning pakkuma väljakutseid arvestades lapse huvisid, teadmisi ja oskusi. Lasteaiad peavad lapsi valmistama ette elukestvaks õppeks ja aktiivseks osaluseks demokraatlikus ühiskonnas, tehes seda koostöös ja üksteisemõistmises laste kodudega (Rammeplan, 2006, lk 11).

Norras on 6087 lasteaeda, 46 % nendest on munitsipaallasteaiad, 54 % eralasteaiad. 60% lasteaedadest tegeleb vajadusel laste keelelise kaardistamisega, mis on oluline selgitamiseks välja muukeelsete laste vajadused keeleõppeks ning 15 500 muukeelsele lapsele Norra lasteaedades pakutakse keeleõppeks eraldi abi. Lasteaiakulud tasub 80 protsendi ulatuses riik, ülejäänud 20 protsenti tasub lapsevanem ning 15 % omavalitsuste rahadest läheb lasteaedadele (Utdanningsdirektoratet, 2016).

Tagamaks rahvusvähemuste integratsiooni ning keelelist arengut, annab riik omavalitsustele nende laste abistamiseks ja arendamiseks lisatoetusi. Norra Haridus- ja Teadusministeerium on koostanud abimaterjalid erivajadustega laste ning keelelise ja kultuurilise mitmekesisuse kohta, toetamaks lasteaiapersonali nende töös. Lisaks sellele on kõikide lasteaedade kõikidel töötajatel kohustus tagada, et kõik lapsed- vaatamata nende arengutasemele, vanusele, soole ning perekondlikule taustale, tunneksid end osana Norra ühiskonnast (Royal Norwegian Ministry of Education and Research, 2012).

Lasteaiaõpetajatel peab olema eelkooliõpetaja haridus või kõrgem haridus muul alal, mis võimaldaks töötada lastega. Eelkooliõpetaja haridus on omandatav ülikoolis 3 aastase bakalaureuseõppena. Lasteaiaõpetajad, kellel puudub eelkooliõpetaja haridus, peavad läbima täienduskoolituse. Seadus näeb ette, et iga 7-9 alla kolme aastase lapse kohta ning iga 14-18 üle kolmeaastase lapse kohta peab olema üks õpetaja. See on kaasa toonud, et mitte kõik

õpetajad ei ole erialase haridusega. Umbes 13 % lasteaiatõpetajatest ei oma eelkooliõpetaja haridust ning Norra lasteaedades on täna puudus vajalikku väljaõpet omavast personalist (Government. no, 2014). Samas on haritud lasteaiatõpetajate arv riigis alates 2011 kuni 2015 aasta kasvanud 35 protsendilt 41 protsendini (Utdanningsdirektoratet, 2016).

Nagu Eestis, on ka Norras pideva arutluse all lasteaiarühmade suurus. Statistika näitab, et kuni kolmeaastaste rühmas on laste arv keskmiselt 3.4 ühe töötaja kohta. Üle kolmeaastaste laste rühmas on peamiselt üks töötaja 5.5 lapse kohta. Enamasti koosnevad lasteaiarühmad 13 kuni 18 lapsest ning rühma suurus sõltub laste vanusest. Keskmiselt on nooremate laste rühmas 12.4 last ja vanemate laste rühmas 18.6 last (Haug & Storø, 2013).

Norra lasteaedades on 7 erinevat valdkonda (Government. no, 2014), mille põhjal toimuvad õppetegevused ning nendest kõige suurem rõhk on esimesena nimetatul:

- Suhtlus, keel ja tekst
- Keha, liikumine ja tervis
- Kunst, kultuur ja loovus
- Loodus, keskkond ja tehnoloogia
- Eetika, religioon ja filosoofia
- Kohalik kogukond ja ühiskond
- Numbrid, ruum ja kuju

Lasteaedade ülesanne on edendada põhiväärtusi nagu näiteks kogukondlik vaim, hoolitsus ja jagatud vastutus, samal ajal esindades keskkonda, mis sisendab inimväärikust ja igapäevase õiguse olla erinev. Inimeste võrdõiguslikkus, mõttevabadus, kaastunne, andestus ja solidaarsus, on Norra ühiskonna peamised väärtused ning need peavad olema aluseks kõikides tegevustes, mis lasteaedades ette võetakse: kasvatuses, hoolitsuses, mängus ja õppetegevustes (Rammeplan, 2006, lk. 11).

Laste õigused Norras

Lapse õiguste konventsioonis (1989) on välja toodud, et kõik osalisriigid peavad tunnustama selles esitatud õigusi ja peavad tagama need igale nende piirkonnas olevale lapsele ilma igasuguse diskrimineerimiseta- sõltumata lapse või tema vanema või seadusliku hooldaja rassist, nahavärvist, soost, keelest, usust ning vaatamata tema poliitilistele või muudele seisukohtadele, kodakondsusele, etnilisele või sotsiaalsele päritolule, varanduslikule seisundile, puudele, sünnipärale või muudele tingimustele. Veel kohustab see osalisriike

võtma tarvitusele kõik vastavad abinõud, et tagada lapse kaitse igasuguste diskrimineerimis- ja karistusvormide eest tema vanemate, seaduslike hooldajate või perekonnaliikmete seisundi, tegevuse, vaadete või nende tõekspidamiste pärast. Riikides, kus eksisteerivad rahvus-, usu või keelevähemused või põlisrahvusest isikud, peab sellise vähemuse hulka kuuluval või põlisrahvusest lapsel olema õigus koos oma kogukonnakaaslastega saada osa oma kultuurist, tunnustada ja viljeleda oma usku ning kasutada oma keelt.

Kõikide inimestega arvestamine ja võrdne kohtlemine annab ka lastele lasteaias suuremad õigused. Lastel on õigus avaldada oma arvamust lasteaia igapäevaste tegevuste kohta ning lastele antakse regulaarselt võimalus võtta osa lasteaia tegevuste planeerimisest ja nende tegevuste hindamisest. Laste arvamust võetakse arvesse vastavalt laste vanusele ning tema küpsusele (Barnehageloven, 2005, § 3).

Eraldi on välja toodud, et omavalitsus vastutab selle eest, et Saami rahvusest lastele oleks nende linnaosades nende kultuurilise tausta ja keelega lasteaiaid ning juhul, kui tegemist pole Saami rahvuse piirkonnaga, siis on omavalitsusel kohustus leida nendele lastele võimalus oma keele ja kultuuri arendamiseks kohalikus lasteaias (Barnehageloven, 2005, § 8).

Lasteaia kohta õigus on igal 0-5 aastasel lapsel, eelisjärjekorras on erivajadustega lapsed ja lastekaitse all olevad lapsed, kellele osutatakse hoolekande teenuseid (Royal Norwegian Ministry of Education and Research, 2012). Omavalitsusel on kohustus tagada lasteaia kohta kõikidele piirkonnas elavatele lastele, seega ei saa tekkida olukorda, et lasteaiaikka jõudes ei ole vanemal võimalust last lasteaeda panna.

Ka religioosne mitmekesisus tõuseb Norras järjest rohkem esile. Et lasteaiaid saaksid kohelda kõiki võrdsetena, peab olema lastel, vanematel ja personalil, kellel on erinevad väärtused ja religioosne taust, võimalus lasteaia põhimõtetega tutvumiseks. See, kuidas väärtusi lasteaedades edasi antakse, peab olema vastavuses Inimõiguste konventsiooniga, kuna Norra on sellele alla kirjutanud. Rahvusvahelised konventsioonid ja Norra seadused on kehtestanud vanematele õiguse kasvatada oma lapsi vastavalt endi religioonile ja uskumustele. Samuti on kirja pandud laste õigus tutvuda ühiskonnaga, kus nad kasvavad. Erinevad rahvusvahelised määrused ja Norra õigusaktid keelavad usulist ja kultuurilist diskrimineerimist (Rammeplan, 2006, lk. 11).

Muukeelsed lapsed Norra lasteaias ja keeleõpe

Mitmekultuuriline haridus toetab mõistmist, et on inimesi, kes näevad välja, riietuvad, räägivad, mõtlevad või söövad erinevalt. Isegi juhul, kui lasteaiaühik on monokultuurne,

valmistavad õpetajad lapsi ette maailmas valitseva mitmekesisusega, mis on tänapäeva ühiskonnas vältimatu (Salmon & Akaran, 2001).

Cummins (2001) on välja toonud, et ühiskonna kultuuriline, keeleline ja intellektuaalne kapital kasvaks, kui me võtaksime kultuuriliselt ja keeleliselt erinevaid lapsi lisaväärtusena, mida nad meie ühiskonnale saavad pakkuda, mitte probleemina, mis vajab lahendust. Laste keeleline ja kultuuriline kodune keskkond on kõige aluseks ning õppimine peab toetuma sellele alusele, mitte seda kahjustama.

Raamõppekavas on kirjas, et lasteaiad peab arvestama laste vanusega ja koduse taustaga, mis võib olla kultuuriliselt, religioosselt ja uskumustelt mitmekesine. Lasteaiad õpetavad lastele väärtusi, mis põhinevad kristlikul ja humanistlikul pärandil ja traditsioonidel, kuid usuõpetuse eest vastutab kodu. Lasteaedadel on kohustus tagada, et lapsed ei satuks konflikti kodus ja lasteaias õpetatavaga. Lasteaiatöötajad peavad vastutama selle eest, et õppekavas kirja pandud väärtused kajastuksid ka igapäevases praktikas (Rammeplan, 2006. lk. 12).

Norras on muukeelsete laste keeleõpe reguleeritud (Barnehageloven 2005; Rammeplan, 2006) ning lisaks nende põhjal lasteaedade endi koostatud õppeplaanid. Lasteaia ülesandeks on laste toetamine, arvestades nii nende kultuurilist kui ka individuaalset tausta (Rammeplan, 2006, lk. 8).

Laste arv Norra lasteaedades on teinud läbi väga suure kasvu (Tabel 1). Aastal 2010 oli lasteaiakoht 89,3% kõikidest 1-5 aastastest riigis elavatest lastest. Muukeelsetest 1-5 aastastest lastest käisid lasteaias 71,7% (Royal Norwegian Ministry of Education and Research, 2012).

Tabel 1. Ülevaade laste arvu kasvust lasteaedades.

	2005		2008		2010	
Vanus	Kõik lapsed	Muukeelsed lapsed	Kõik lapsed	Muukeelsed lapsed	Kõik lapsed	Muukeelsed lapsed
1-5	76.0	53.8	87.2	67.8	89.3	71.7
1-2	53.9	25.0	74.7	39.7	78.8	45.4
3-5	90.6	74.7	95.6	87.0	96.5	90.6

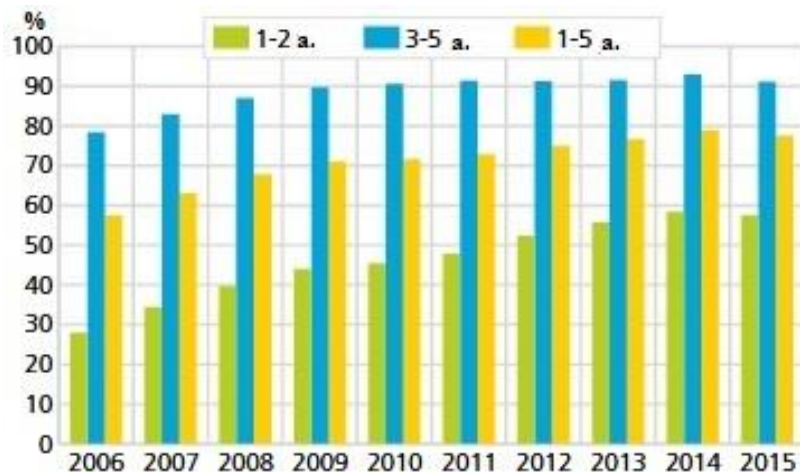
*Kõik lasteaias käivad lapsed ja lasteaias käivad muukeelsed lapsed 2005., 2008., 2010. aastal (Statistisk sentralbyrå).

Nelja- ja viieaastastes muukeelsetest lastest üle 90 % omasid 2010. aastal lasteaiakohta. 1-2 aastaste muukeelsete laste arv lasteaias oli 2010. aastal endiselt madal (vt Tabel 1). See võib olla tingitud vanemate soovist lastega kauem kodus olla ja sellest, et

lasteaia mitte käiva 1-2 aastase lapse vanemal on võimalik saada riigilt toetust.

2015. aastal oli lasteaia käivaid lapsi kokku 283 608, kusjuures 2,7 % nendest lastest käisid lasteaia kuni 32 tundi nädalas, 2,9% 33-40 tundi nädalas ja 94,3 % 41 ja rohkem tundi nädalas (Statistisk sentralbyrå, Facts about, 2016, 2017). Tõusnud on ka muukeelsete laste arv lasteaia (Statistisk sentralbyrå, Barnehager, 2016).

Joonis 1. Norras lasteaedades käivate muukeelsete laste protsent kõikidest riigist elavatest muukeelsetest lastest vanusegruppide kaupa.

*Välja arvatud Taani, Rootsi, Iirimaa, UK, USA, Austraalia ja Uus- Meremaa taustaga lapsed. (Statistisk sentralbyrå, 2017; Facts about education in Norway- key figures 2017).

Aastal 2016 käis lasteaia 46 000 muukeelset last, mis oli võrreldes aasta varasemaga 7 % rohkem. Muukeelsete laste osakaal võrreldes kõikide lasteaia käivate lastega vanuses 1-5 aastat oli 16% (Statistisk sentralbyrå, Barnehager, 2017).

Norra Statistikaameti poolt läbi viidud uurimuses küsiti 2398 vanemalt, kuidas nad oma laste eest igapäevaselt hoolt kannavad. Muukeelsete laste vanemate antud vastustest tuli välja, et nende lapsed osalevad lasteaia tegevustes 20% vähem, kui Norra rahvusest lapsed ning seda just nooremas eas (1-2 aastaste laste seas oli erinevus peaaegu 30% võrreldes Norra rahvusest lastega ning 3-5 aastaste seas oli erinevus 15%) (Lappegård & Løwe, 2009).

Lasteaia käimist takistavateks teguriteks on vanemate endi sõnul perekonna majanduslik olukord, lasteaia kaugus kodust ning teadmatus, mida lasteaed endast kujutab (Gautun, 2007). Rändetaustaga peresid mõjutavateks teguriteks on immigratsiooniga seotud ebakindlus ja stress, nende positsioon uues riigis ja kultuuriline taust (Stevens & Vollebergh, 2008).

Drange ja Telle (2011) tõid välja asjaolu, et suurendamaks muukeelsete laste arvu

lasteaias, pakuti juba aastal 1998 Oslo kahes piirkonnas riigi poolt võimalust käia 4 tundi nädalas tasuta lasteaias. Peaesmärk oli parandada norra keele oskust sisserännanud perekondade lastel. Saamaks teada, kas sellel ettevõtmisel oli ka tulemus, viidi 10 aastat hiljem samade lastega läbi uuring, mis näitas suurt positiivset efekti tütarlaste õpitulemustele. Läbiviidud uuringu põhjal poistele tasuta lasteaiaaeg sellist mõju ei avaldanud.

Sarnane projekt käivitati aastal 2006. Et saada rohkem lapsi sisserännanud perekondadest igapäevaselt lasteaias käima, pakkusid Oslo erinevad piirkonnad võimalust käia tasuta lasteaias 20 tundi nädalas. Pilootprojekti sihtgrupiks olid peamiselt 4-5 aastased lapsed. Eesmärgiks oli kooliks ettevalmistus kõikidele lastele, kes on sündinud ja üles kasvanud Norras - nende teadmiste parandamine keele ja kultuuri kohta ning laste sotsialiseerimine. Vanematele pakuti samaaegselt võimalust osaleda tasuta keeleõppe kursustel. Hilisemad raportid näitasid, et selle tegevuse tulemusena kasvas muukeelsete laste arv lasteaedades ja suurenes seal igapäevaselt veedetud aeg - osaliselt ajalt lasteaias mindi üle täisajale. Ka riiklik statistika ja uurimused näitasid sama- muukeelsete laste arv lasteaedades alates 2006 kuni 2009 kasvas ning seejärel jäi samale tasemele (Bråten, Drange, Haakestad & Telle, 2014).

Vaatamata viimaste aastate arengule, on endiselt suur osa muukeelsetest lastest, kes lasteaias ei käi ja seda just nooremas eas laste hulgas. Seetõttu otsustas Norra Haridus- ja Teadusministeerium juba varasemalt läbi viidud projekti laiendada ning alates 2016. aasta augustist said õiguse tasuta lasteaiaajale ka kolmeaastased lapsed. Seega kõik 3-5 aastased lapsed, kes on madalama sissetulekuga perekondadest, võivad käia 20 tundi nädalas lasteaias, ilma selle eest tasu maksmata (Utdanningsdirektoratet, Foreldrebetaling, 2016). 2015. aasta maist kehtestas valitsus ka teise lasteaias käimist soodustava süsteemi, mille alusel muutus lasteaias käimine odavamaks kõikidele madalama sissetulekuga perekondadele. Uus süsteem tagab selle, et ükski perekond ei maksa lasteaia tasu rohkem kui 6 % sissetulekust (Regjeringen. no, 2016). See omakorda peaks tagama kõikidele lastele võrdse võimaluse käia lasteaias.

2010. aasta sügisel viidi Norras läbi üleriigiline uurimus, et selgitada välja, kuidas vähendada muukeelsete laste keeleprobleeme ning millised keeleõppe vahendid toimivad kõige tõhusamalt (NOU, 2010). Keskenduti seostele keeleoskuse kaardistamise ning pedagoogilise töö vahel ning laste keeleõppes osavõtmisele. Tulemusest selgus, et ükski laste peal katsetatud keeleoskuse kaardistamise kaheksast vahendist ei vasta täielikult nõuetele ja vajadustele ning leiti, et need vajavad täiendamist ja arendamist (Kunnskapsdepartementet 2010/2011).

Christenseni ja Stanati (2007) uurimus näitas, et immigrantide keeleõppe toetussüsteemidesse investeerimine lasteaia aitab saavutada paremaid tulemusi koolis. Immigrantide laps, kelle kodune keel ei ole norra keel vajab lasteaia tuge, et omandada kooliminekus vajalikud sotsiaalsed ja keelelised oskused. Nende oskuste puudumisel on suurel osal lastest juba algklassides ette tulnud mahajäämust (NOU, 2012). Muukeelsetel lastel näib olevat vaevaline suulise keeleoskuse saavutamine, mis omakorda mõjutab nende hilisemat õpiedukust ja vähendab tõenäosust olla koolis edukas (Lervåg & Aukrust, 2010).

Tööks muukeelsete lastega on mitmetes omavalitsustes tööl keelepedagoogid, kes aitavad tugevdada keeleõpet lasteaedades. Keelepedagoogid võivad hallata kõiki omavalitsuse lasteaedaid või töötada selleks eraldi loodud keelekeskustes. Keelepedagoogid teevad tööd erinevate lasteaedadega, kus nad juhendavad ja koolitavad personali või töötavad eraldi üksikute lastega või gruppidega. Nende tööülesandeks on luua struktureeritud keeleõpet stimuleerivad tegevused. Teiseks muukeelsete laste abistamise võimaluseks on kakskeelsed assistendid või mitmekeelsed õpetajad. Ühine mõlema variandi puhul on see, et tänu abile, suureneb laste teadlikkus uutest sõnadest, mõistetest ja numbritest ning on täheldatud, et norra keele õppimine ja meisterlikkus keeles, on tänu sellele kasvanud (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2015).

Lisaks laste aktiivsele keeleõppele ja integreerimisele on riik mõelnud ka lapsevanemate peale. Suur arv sisserändajaid erinevatest riikidest ja rahvustest on põhjuseks, miks Norra riik pakub ühiskonda sulandumiseks keelekursuseid (Ludvigsen & Ludvigsen, 2012). Üle 400 omavalitsuse riigis pakub võimalust keele erinevate tasemete omandamiseks.

Multikultuurses keskkonnas on väga oluline, et ka õpetajad oleksid professionaalsed ja avatud tegelema erineva taustaga lastega. Samuti on oluline roll lapsevanematel, kes jagavad informatsiooni peretraditsioonide, tavade ning religiooni kohta. Norras on oluline arvestada ka sellega, et muukeelsed lapsed ei ole homogeenne grupp - nad tulevad erinevatest kohtadest, on erinevad taustaga ning huvidega (NOU, 2012).

Keel ja keeleõpe on ühiskonnas toimimiseks ja selles osalemiseks ülivajalikud. Saamaks täpset ülevaadet, mis on keel ja mis on õppimine, tõi Brown (2000) välja nende mõlema mõiste põhilised iseloomulikud omadused. Keelt iseloomustavad tema sõnul kõige paremini järgmised punktid:

1. Keel on süstemaatiline.
2. Keel on juhuslike sümbolite kogum.
3. Need sümbolid on enamasti vokaalsed, kuid võivad olla ka visuaalsed.
4. Sümbolitel on konventsionaliseerunud tähendused, millele nad viitavad.

5. Keelt kasutatakse suhtlemiseks.
6. Keel toimib kõnes, ühiskonnas ja kultuuris.
7. Keel on omane inimesele, kuid võimalik, et ei piirdu vaid inimestega.
8. Keele omandamine toimub kõikide inimeste puhul sarnaselt: keelel ja keele õppimisel on mõlemal universaalsed omadused.

Õppimisest ja sellele omasest annavad tema arvates parima ülevaate järgnevad 7 punkti:

1. Õppimine on omandamine või „saamine“.
2. Õppimine on andmete säilitamine või oskus.
3. Säilitamine viitab mälule, kognitiivsele organisatsioonile ja säilitamiseks vajalikele süsteemidele.
4. Õppimine hõlmab aktiivset ja teadlikku keskendumist ning tegutsemist.
5. Õppimine on suhteliselt püsiv, kuid arvestama peab unustamisega.
6. Õppimine hõlmab praktikat.
7. Õppimine on muutus käitumises (Brown, 2000).

Pinker (1994) on öelnud, et keel on keeruline spetsialiseeritud oskus, mis kujuneb lapses välja spontaanselt, ilma teadliku jõupingutuse või formaalse juhendamiseta. Keelt juurutatakse teadvustamata selle aluseks olevat loogikat ning see erineb üldistest võimetest nagu informatsiooni töötlemine ja intelligentselt käitumine (Pinker, 1994).

Teise keele õppimine on pikk ja keeruline ettevõtmine, mis haarab inimest tervenisti. Vajalik on oma esimese keele piiridest väljumine- uute keelde ja kultuuri süvenemine, uut moodi mõtlemine, tundmine ja käitumine. Et edukalt teises keeles saata ja vastu võtta sõnumeid on vajalik täielik pühendumine ja osalemine, totaalne füüsiline, intellektuaalne ja emotsionaalne valmisolek. Keele omandamise protsess on seotud paljude muutujatega ning väga vähesed inimesed õpivad teises keeles rääkima soravalt piirdudes vaid klassiruumis omandatud teadmistega (Brown, 2000).

Õppimise hõlbustamiseks kasutakse õppimisstrateegiaid. Nende kasutamine, eriti uue keelega kokku puutumisel ning õppimise varajastes etappides, on sageli teadlik ja eesmärgipärane ning pidev kordamine toob kaasa õppimisstrateegia osalise automatiseerumise. Strateegiate kasutamine õppimisprotsessis on oluline kahel põhjusel. Esiteks uurides strateegiaid, mida teise keele õppijad keeleõppeks kasutavad, saame ülevaate keeleõppe metakognitiivsetest, kognitiivsetest ja sotsiaalsetest protsessidest. Teiseks saab kehvematele õppijatele õpetada uusi õppimistrateegiaid, et parandada nende õpitulemusi (Grenfell & Harris, 1999).

Varasemad uuringud muukeelsete laste kaasamisest lasteaeda

Järgnevas peatükis on välja toodud muukeelseid lapsi puudutavad erinevad uurimused, mis annavad informatsiooni, kuidas toimub muukeelsete laste integratsioon, millised on õpetajate arvamused ja suhtumine muukeelsetesse lastesse ning soovitud ja ootused nende paremaks integratsiooniks. Lisaks arutletakse mitmekeelsuse positiivse mõju üle laste üldisele arengule. Siin lähtutakse Bakeri (2014) põhiteesist, et kõik lapsed on juba sündides valmis kaks- ja mitmekeelsuseks. Laste paremaks arenguks on väga oluline, et nende suhtumist ja motivatsiooni keeleõppesse pidevalt julgustatakse ning et see toimub meeldivas keskkonnas ja piisavas kokkupuude kõikide omandatavate keeltega.

Kallestad ja Ødegaard (2014) viisid 2008 aastal Norra linnas Bergenis läbi uuringu, milles lasteaiaõpetajad pidid rühma lapsi jälgima ja kirja panema nende tegevused lasteaia mitmel korral päevas ühe nädala jooksul. See pidi näitama, kas laste tegevustes esineb erinevusi sõltuvalt nende vanusest, soost, kultuurilisest taustast ning füüsilistest või psühholoogilistest erivajadustest. Tulemustest selgus, et lasteaed tuli väga hästi toime teise kultuurilise taustaga laste integreerimisega. Mitmekultuurilise taustaga laste tegevused ei erinenud teistest lastest, osades tegevustes olid nad isegi osavõtlikumad ja aktiivsemad, näiteks muusikalistes tegevustes, lugemises ja väljasõitudel osalemises.

Lauritsen (2013) viis õpetajate arvamuse teadasaamiseks läbi uurimuse ühes eralasteaia ja ühes tavalasteaia Norras. Selle eesmärgiks oli välja selgitada lasteaia personali seisukohad ja praktika kultuuriliselt mitmekesisuses rühmas. Uurimuse tulemustest selgus, et töötajate suhtumine muukeelsetesse lastesse on muutumas positiivsemaks. Samas selgus, et kuigi lasteaia üks peamisi taotlusi on kõikide laste võrdne kohtlemine, see tegelikkuses alati ei realiseeru. Õpetajad lähtuvad oma töös ikkagi enamusrühmast, mis jätab vähe ruumi erinevustele. Sellega seoses on varasemates uurimustes palju tähelepanu pööratud lasteaiaõpetajate ettevalmistamisele, kus väärtustatakse mitmekesisuse aspekti. Koolituse keskmisele on toodud kaks põhiküsimust: 1) milline õpikeskkond toetaks kõikide laste kaasamist õppimisprotsessi ning 2) milline õpikeskkond oleks kõige tõhusam õppekeele arengule, võttes arvesse õppija mitmekesisest tausta (Milk, 1990). Vastamiseks nendele küsimustele, on õpetajakoolituses üha enam rõhk sellel, kuidas tulevased õpetajad oskaksid luua optimaalse õpikeskkonna keelelises vähemusest olevatele õpilastele. Lihtsalt oskuste omandamise ja teadmiste saamise asemel on õpetajad kaasatud kogu protsessi, mis aitab neil paremini ja sügavamalt mõista, kuidas toimub teise või kolmanda keele õpe, võttes arvesse ka nende erinevat kultuurilist tausta (Milk, 1990; Matthews & Ewen 2010).

Gayle- Evans (2004) on toonud välja soovitused, kuidas lasteaia õpetajad saaksid multikultuursusele enam tähelepanu pöörata. Ta peab võtmeteguriks laste mitmekesisuse seadmist õppetegevuste aluseks, mida toetab vanemate kaasamine ning nende perekonna tavade ja kultuurist rääkimine ning saadud teadmiste integreerimine õppetegevustesse. Palju sõltub Gayle- Evansi (2004) arvates rühmaruumi kujundusest. Piltide, raamatute, ajakirjade ning muude vahendite abil on võimalik tutvustada lastele erinevate rasside, kultuuride nagu ka erivajadustega inimeste eluolu. Õpetajate valmisolek ise pidevalt juurde õppida ning täienduskoolitustel osaleda, samuti õpitu jagamine oma kolleegidega on erakordselt tähtis (Gayle- Evans, 2004).

Clarke (1990) tõi oma uurimistöös välja peamised omadused, mis on õpetajale vajalikud muukeelsete lastega töötamiseks. Oluline on teadlikkus oma kultuuriväärtustest ja kultuurilistest erinevustest, positiivne suhtumine kultuurilisse mitmekesisusse, sotsiaalmajanduslikesse ja keelelistesse erinevustesse. Veel on olulised õpetaja teadmised sotsiaalteadustest, lingvistikast ning ajaloost, et paremini mõista esimese ja teise keele omandamise keerukust, suhtlemise kunsti ning seoseid keele ja kultuuri vahel.

Toohey ja Day (1999) viisid Kanadas nelja aasta jooksul läbi pikema uuringu, mille eesmärk oli välja selgitada, millised on teise keele õppetulemused, kui õppijal on ligipääs keeleliste ressurssidele ning millised on tulemused, kui ligipääs keeleliste ressurssidele on piiratud. Uurimuses osalenud lastest pooltel oli kodukeeleks inglise keel ning pooltel mõni muu keel. Tulemustest selgus, et lastele on ülioluline uues keskkonnas oma identiteedi säilitamine, kasvatamine ja kaitsmine. Oma identiteedi säilitamisest sõltub, kuidas laps õppimisest ja tegevustest osa võtab. Kooris kordamine, ühised luuletused ja laulud ning õpetaja ja laste vahelised vestlused annavad võimaluse vabaks suhtlemiseks, ilma et keskendutaks vigade otsimisele uue keele õppimisel. Mängulistel situatsioonides ja tegevustes ei ole laste identiteet ohus. Samuti tagavad sellised olukorrad, et teadmised on kõikidele võrdselt kättesaadavad (Toohey & Day, 1999).

Cummini (2001) väitel on mitmekeelsusel positiivne mõju laste keelelisele ja hariduslikule arengule. Kahe või enama keele õppimine annab lastele sügavama arusaamise keelest ja selle efektiivsest kasutamisest. Nendel lastel on rohkem praktikat keele töötlemisel ning neil on võimalus võrrelda ja vastandada, kuidas nende erinevad keeled reaalsuses toimivad. Samuti osutab Cummins (2001), et nende laste mõtlemine on paindlikum, kuna informatsiooni töödeldakse kahes erinevas keeles. Emakeele roll teise keele arengu ennustamisel on väga oluline- tugevad alusteadmised oma keelest aitavad oluliselt kaasa teise keele oskuse arengule. Erinevate keelte õppimisel need rikastavad üksteist ning oskused on

ülekantavad järgmise keele õppimisse. Cummins (2001) rõhutab, et hästi rakendatud kakskeelsed programmid ei oma negatiivset mõju lapse kodukeelele.

Dixon (2004) viis Singapuris 297 lasteaialapsel läbi uurimuse, mille eesmärk oli välja selgitada, kuidas laste rahvus mõjutab nende keeleõpet. Selgus, et keeleõppele avaldasid mõju lapse kodune keel ja ema haridustase, kuid rahvusel keeleõppele mõju ei olnud. Samuti tuli uurimuses välja, et see, milline on lapse teise keele sõnavara keeleõpet alustades, ei oma mingisugust seost sellega, millised on tema hilisemad saavutused selles keeles ning tema üleüldised hariduslikud saavutused ei ole sellest sõltuvad. Erinevast rahvusest ning taustaga laste saavutused keeleõppes sõltuvad lapse emakeele heast tasemest, mis on teise keele omandamiseks ülioluline (Dixon, 2004).

Christensen ja Stanat (2007) viisid 14 riigis läbi uurimuse, mille eesmärk oli välja selgitada, millist keeleõppe poliitikat ja praktikat riikides kasutatakse. Uurimuse tulemustest selgus, et paljud erinevad riigid kasutavad keele õpetamiseks samu peamisi põhimõtteid. Uurimuses oli rõhk esimese keele olulisusel, et õppida teist keelt- enamus riike pakub ükskeelseid programme, mis annavad teise keele õppimiseks lisatuge ning koolides kasutatakse enamasti keelekümblust. Läbi viidud uurimus näitas, et riikides, kus on pikaajaline kogemus keeleõppe abiprogrammidega ning kus on selgelt määratletud eesmärgid ja standardid, on immigrantide ja kohalike laste saavutustes keeleõppes väga väikesed erinevused. Riikides, kus immigrantide keelelised saavutused on oluliselt madalamad, kui kohalikel eakaaslastel, on keeleõppe toetamine vähem süstemaatiline. Laste mitmekeelsuse säilitamine ja arendamine on ülioluline ettevõtmine (Christensen & Stanat, 2007).

Kuna muukeelsust ja immigrante puudutav seadusloome saab alguse riigi tasandilt, peaksid poliitikud erinevates riikides tegelema takistustega, mis nende integreerimisel võivad ette tulla. Oluline on tagada kõikide inimeste teadlikkus varajase hariduse võimalustest, selle kättesaadavusest ja hariduse vastavus immigrantide unikaalsetele vajadustele. Nagu osutavad Matthews ja Ewen (2010), on siinkohal eriti olulised kolm valdkonda, millele tuleks tähelepanu pöörata. Esiteks tuleb leida ja välja selgitada sihtgrupid ehk keeleõpet vajavad lapsed. Teiseks oluliseks valdkonnaks on ühtsete standardite seadmine, mis aitab parandada kogu alushariduse kvaliteeti ning toetab laste eakohast arengut. Alushariduse poliitika peaks Matthews ja Eweni (2010) arvates toetama kõiki erineva taustaga lapsi ja peaks pöörama tähelepanu teise keele omandamise strateegiatele ning kultuurilisele ja keelelisele praktikale. Kolmandaks on oluline professionaalse tugivõrgustiku olemasolu, sh mitmekeelse personali palkamine, et tagada koostöö ja lähedane suhtlemine perekondadega (Matthews & Ewen, 2010). **Antud töö uurimisprobleemiks on – kuidas tajuvad ja hindavad muukeelsete**

laste tugisüsteeme Norra lasteaiaõpetajad. Töö eesmärk on kirjeldada Norra lasteaiaõpetajate arvamusi muukeelsete laste tugisüsteemidest, sh keeleõppest.

Töölle seatud uurimisküsimused:

1. Kuidas on Norra lasteaiaõpetajate sõnul reguleeritud muukeelsete laste kaasamine alusharidusse?
2. Kuidas toimub muukeelsete laste integreerimine Norra alushariduses lasteaiaõpetajate hinnangul?
3. Milliseid keeleõppe meetmeid peavad Norra lasteaiaõpetajad kõige efektiivsemaks muukeelse lapse integreerumiseks?

Metoodika

Valim

Valimi moodustamiseks kasutati mugavusvalimit, mille kohaselt valiti uuritavaid mugavuse ja kättesaadavuse alusel, mis vastasid uurija püstitatud kriteeriumile (Robinson, 2013). Kriteeriumiks oli leida uuritavad Norra lasteaedadest, kellel on vähemalt kolme-aastane töökogemus töös muukeelsete lastega ning nende integreerimisega ning kellel oli muukeelsete lastega igapäevane kokkupuude. Uuritavatega saadi ühendust lasteaedade direktorite kaudu e-posti vahendusel. Valimisse kuulusid kuus lasteaiaõpetajat ja üks juhataja, kes töötasid kokku kolmes erinevas lasteaias. Intervjuude läbiviimise hetkel töötasid vastajatest neli lastega vanuses 2-6 aastat, kaks vastajat töötasid lastega vanuses 0-3 ning lasteaiajuhataja pädevusse kuulusid igas vanuses lapsed. Kõik vastajad omasid kõrgemat pedagoogilist haridust, mida nimetati küll erinevalt, kuna vastajad käisid koolis erinevatel aegadel, kuid 6 vastaja puhul oli tegemist Eesti mõistes lasteaiaõpetaja bakalaureusekraadiga ning kõige noorem uuritav omas magistrikraadi.

Pseudonüüm	Sugu	Vanus	Haridustase	Tööstaaž	Laste vanus
S	N	30	Magistriharidus	4 aastat	2- 6 aastased
K	N	47	Bakalaureuseharidus	23 aastat	3- 6 aastased
M	N	57	Bakalaureuseharidus	30 aastat	2- 6 aastased
V	N	38	Bakalaureuseharidus	16 aastat	0-3 aastased
Y	M	40	Bakalaureuseharidus	17 aastat	2- 6 aastased
L	N	59	Bakalaureuseharidus	35 aastat	Kõik vanused
N	N	32	Bakalaureuseharidus	10 aastat	0-3 aastased

Andmete kogumine

Andmete kogumiseks kasutatakse poolstruktureeritud intervjuud, mille küsimustiku koostas autor, toetudes Bakeri (2014) uuringutele laste kakskeelsusest ning Norra raamõppekava (Rammeplan, 2006) analüüsile. Intervjuu meetod valiti, kuna selle eeliseks on paindlikkus ja ootuseks on saada palju erinevaid vastuseid (Laherand, 2008). Intervjuu viidi läbi autori enda poolt 2017. aasta veebruaris ja märtsis. Esimene intervjuu viidi läbi Skype vahendusel, teised kuus intervjuud toimusid uuritavatele sobival ajal lasteaedades, kus nad töötasid.

Intervjuu koosnes viiest osast ehk viiest põhiküsimusest ning sellele lisaks täpsustavatest ja selgitavatest alaküsimustest. Enne intervjuud selgitati uuritavatele uurimistöö eesmärki ning viidi kurssi uurimistöö käiguga. Asjaosalistelt paluti luba intervjuu salvestamiseks ning selgitati konfidentsiaalsuse nõuet, sh seda, et tegemist on anonüümse intervjuuga. Intervjuu algas viie sissejuhatava küsimusega taustaandmete kogumiseks ning vaba ja positiivse õhkkonna loomisega.

Intervjuu küsimustiku esimese osa küsimustega sooviti välja selgitada, millised on riigi poolt pakutavad meetodid keeleõppeks lasteaias. Teise osa küsimustega sooviti leida vastust, kui palju tähelepanu pööratakse lasteaias keeleõppele ning kui suur osa õppe- ja kasvatustööst on keelel. Kolmanda küsimustegrupi põhjal sooviti välja selgitada, kui palju tegeletakse keeleõpet vajavate lastega individuaalselt või grupiti ning milline on lisatoetus ja koostöö keeleõppel kõikidele osapooltele. Neljanda osa küsimustega uuriti õpetajate arvamust keeleõppest (keeleõpet toetav keskkond, keeleõppele kuluv aeg ning ootused edaspidiseks). Samuti küsiti kogenud õpetajatelt soovitusi esmakordselt muukeelsete lastega kokku puutuvale õpetajale. Küsimustiku viienda osa küsimuste eesmärk oli välja selgitada, kui suurt rõhku lisaks norra keele õppele pannakse muukeelsetele lastele Norra traditsioonide ja tavade õpetamisele. Intervjuude küsimustik on välja toodud töö lisas nr 1.

Tagamaks uurimuse usaldusväärsust, viidi esmalt läbi pilootintervjuu, mille eesmärk oli kontrollida, kas koostatud küsimused on uuritavatele arusaadavad ning üheselt mõistetavad. Peale pilootintervjuud muudeti paari küsimuse sõnastust ning osade küsimuste järjekorda. Andmestikku on kaasatud ka pilootintervjuu vastused, kuna sisulisi muudatusi intervjuuküsimustikus ei tehtud. Usaldusväärsuse suurendamiseks pidas autor ka uurijapäevikut, mille väljavõte on leitav lisas nr 2.

Andmeanalüüs

Andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi. Kvalitatiivne sisuanalüüs annab võimaluse kasutada erinevaid lähenemisviise ning antud töö puhul valiti selleks induktiivne sisuanalüüs (Elo & Kyngäs, 2008). Meetod valiti, et olla avatud uuele võimalikule informatsioonile, kuna uuritava teema kohta ei ole piisavalt teoreetilisi või uuritavaid andmeid (Laherand, 2008; Elo & Kyngäs, 2008).

Andmeanalüüsi läbiviimiseks esmalt transkribeeriti andmete kogumise käigus saadud intervjuud. Läbiviidud intervjuud kodeeriti võimalikult täpselt pidades eelkõige silmas andmete uurimisküsimustele vastavust (Laherand, 2008).

Andmete analüüsiks kasutati andmeanalüüsikeskkonda QCMap. Intervjuude transkribeeritud failid muudeti failitüübiks .txt ning lisati need andmeanalüüsikeskkonda QCMap. Seejärel sisestati keskkonda uurimisküsimused, millele hakati andmetest kodeerimise teel vastuseid otsima. Tutvumaks intervjuude andmetega ning mõistmaks paremini nende sisu, loeti need korduvalt läbi. Kodeerimise käigus valiti tekstist tähenduslikke üksusi (Elo & Kyngäs, 2008), milleks oli lause, lõik või lõigu osa, millel oli uurimisküsimuste kontekstis terviklik mõte. Tekst märgistati ning vastavalt selle sisule määrati sellele programmis QCMap kood (nt *kokkupuude muukeelsete lastega; meetodid keeleõppeks; riigi poolt määratud keeleõppe plaan; võimalused paremaks integratsiooniks*).

Et säilitada uuritavate anonüümsust, kasutati nende nimede asemel pseudonüüme ning intervjuudest eemaldati kõik sõnad ja vihjed, mis võimaldavad äratundmist.

Teksti ilmestamiseks ja tulemuste paremaks tõlgendamiseks on intervjuudest välja toodud tekstinäited, mida vajadusel toimetati jättes välja korduvad ja üleliigsed sidesõnad, mis tekstile midagi juurde ei andnud ega selle sisu ei muutnud.

Tulemused

Muukeelsete laste kaasamine alusharidusse

Järgnevalt antakse ülevaade uurimisküsimuse „Kuidas on Norra lasteaiaõpetajate sõnul reguleeritud muukeelsete laste kaasamine alusharidusse?” andmeanalüüsi tulemustest.

Kogu lasteaia toimuvat reguleerivad Norra valitsuse poolt koostatud *Barnehaageloven* (Lasteaedade seadus) ning selle alusel haridusministeeriumi poolt koostatud *Rammeplan* (Raamõppekava). Need kaks dokumenti annavad juhised ja raamistiku, mille alusel õpetajad

planeerivad oma tegevusi muukeelsete laste kaasamisel. Lisaks sellele on kohalikel omavalitsustel koostatud keeleõppeprogrammid vähemustele norra keele õpetamiseks, mida kõik piirkonna lasteaiad järgivad.

Raamõppekava... seal on kirjas palju, mida peab tegema.. erinevad teemad.. ja Norra keel on üks neist teemadest, millele tuleb tähelepanu pöörata. (N)

Meil on lasteaiaseadus (Lov om barnehager) ja raamõppekava (Rammeplan). Need annavad täpsed ettekirjutused, mis tuleb teha.. Siin on kirjas.. soovitused, mida me peaksime tegema... aga see, kuidas me teeme, on meie enda valik. (M)

Uuritavad leidsid, et lasteaedades kasutatakse integreerimiseks ja keeleõppeks erinevaid järeleproovitud meetodeid ja vahendeid, mis on oma headust ja tulemuslikkust tõestanud ning mis on kasutusel olnud juba pikka aega.

Jutupaketiga alustasime.. ma usun... 7-8 aastat tagasi.. siis käisime me kursusel ja õppisime, kuidas seda kasutada... Samuti „Keele vingerpussid“- see on olnud kasutuses sellest ajast peale, kuni ma olen siin töötanud. (K)

Õpetajate arvates on kõikide kasutuses olevate meetodite ja materjalide näol tegemist kindlate ja kvaliteetsete vahenditega, mis tagasid parima tulemuse.

Ma arvan, et meie lasteaias on väga head võimalused välja kujunenud. (L)

Uuritavad tõid välja kasutusel olevate abivahendite nimetused, mis lasteaiati olid küll erinevad, kuid põhimõtted ja eesmärgid olid neil sarnased. Nendeks olid näiteks Snakkepakke (Jutupakk), *Språksprell* (Keele vingerpussid), *Ord som gror* (Sõna, mis kasvab), *Lek å lær* (Mängi ja õpi), *Språk kista* (Keelekirst), *Ett kort måltid* (Üks väike eine) ja Seikluskotid. Tegemist on lihtsate ja kasutussõbralike materjalidega, mis aitasid kaasa keele õppimisele ja sõnade tundmisele. Nende meetodite ja vahendite kasutamise tulemusena peavad lapsed omandama teatud vanuseks ette nähtud mõisted ja sõnad. Materjale tutvustavad lastele iga rühma õpetajad ning lasteaias kasutasid kõik rühmad samu vahendeid.

Vastajad tõid välja ka selle, et õpetajatele toimuvad nõ. keelefoorumid, kus terve omavalituse lasteaiatõpetajad saavad kokku, jagavad ideid ja arutavad, millised vahendid keeleõppeks on parimad. Intervjueeritavad rõhutasid, et uusi vahendeid kõigepealt katsetatakse ja testitakse ning alles pärast heakskiitu antakse lasteaedadele uue vahendi saabumisest teada ning neil on võimalus soovi korral see lasteaeda tellida.

Meil on kogunemised, kus on läbiviijad, kes tõstatavad erinevaid teemasid keele kohta ja juhivad meid.. seda on umbes 4 korda aastas.. Kui näiteks tuleb mingi uus asi.. siis esmalt arutatakse seda omavalitsuses kogunemistel. Kui see on meie arvates huvitav, siis saame seda proovida, katsetada... ja saame anda soovitusi teistele kasutada..(L)

Käime kogunemistel, kus tulevadki terve meie kommuuni (omavalitsuse) omad kokku, siis me räägime...ja võtame uusi ideid üle oma lasteaeda. (S)

Intervjueeritavate vastustest ilmnes, et kõik ühe omavalitsuse lasteaiad kasutavad samu vahendeid ja meetodeid, mis neile on omavalitsuse migratsioonipedagoogi/ keelepedagoogi poolt ette antud.

Muukeelsete laste integreerimine Norra alushariduses lasteajaõpetajate hinnangul

Lisaks muukeelsete laste kaasamisele alusharidusse uuriti ka lasteajaõpetajate arvamusi muukeelsete laste integreerimise kohta. Järgnevalt antakse ülevaade uurimisküsimuse „Kuidas toimub muukeelsete laste integreerimine Norra alushariduses lasteajaõpetajate hinnangul?“ andmeanalüüsi tulemustest.

Uuritavad selgitasid, et töö muukeelsete lastega algab lapse tundmaõppimisest ning selleks kasutatakse nõ. kaardistamist, mille tarbeks last jälgitakse, et selgitada välja tema arengutase, oskused ja vajadused, mis omakorda lihtsustab integratsiooni ja keeleõpet.

Vaatame eraldi 1-2 aastaseid, 2-3 ja 4-5 aastaseid, et mida nad oskavad juba norra keeles. Samuti on muukeelsete laste oskusi kohustus testida enne, kui nad kooli lähevad.. et teaks, milles neil on puudujääke ja millega peaks tööd tegema.. millega peaks neid veel aitama. (K)

Muukeelsetele lastele lähenetakse nii individuaalselt, kui tegeletakse nendega ka grupiti.

Lapse riietumisel.. siis tegeletakse loomulikult individuaalselt.. või söömisel: „ Kas sa saad mulle ulatada leiba, ma soovin võid jne“ - see on ju individuaalne treening. (M)

Keeleõppeks on nendele lastele lisaks tavapärasele tegevustele lasteaedades nõ. keelegrupid, mis on ette nähtud norra keelt mitte kõnelevatele lastele alates kolmandast eluaastast ning millega tehakse erinevate laste puhul algust sõltuvalt nende sisseelamisest lasteaeda ning vajadusest lisakeeleõppe järele.

Kõik soovijad alates kolmandast eluaastast saavad osa võtta keelegrupist, mis toimub 1-2 korda nädalas.. Väikestega vaatame koos raamatuid ja räägime samal ajal lihtsate piltide toel. (V)

Keelegrupp on 2 korda nädalas 45 minutit üks kord. Lisaks muidugi kõne kõikides igapäevastes situatsioonides... söömisel, riietumisel, õue minemisel. Need on põhimõtteliselt kõik seotud kõnega. (Y)

Keelegrupp viib läbi rühmaõpetaja ning selles osaleb sõltuvalt laste vanusest ja tasemest korraga 2-5 last. Lastega, kelle norra keele oskus on madal, toimub keelegrupp kaks korda nädalas. Nende lastega, kes juba keelt oskavad, tehakse grupiõpet üks kord nädalas ning tunni kestvus on 30-60 minutit. Keelegrupis osalevaid lapsi testitakse kaks korda õppeaasta jooksul, et saada ülevaade nende keelelisest arengust.

Keelegruppi tehakse lastega, kellel on selleks vajadus. Lapsi jälgitakse ja pannakse gruppidesse vastavalt nende tasemele. Need, kes vajavad enam abi keeleõppeks, need lapsed on ühes grupis. Paralleelselt töötab teine grupp, kus on lapsed veidi parema keeleoskusega. (Y)

Õpetajatel on kohustus grupis osalevate laste kohta täita peale iga tundi protokoll, mis kajastab toimunud tegevusi ja lapse arengut.

Iga kord, kui mul keelegrupp on ära, siis mul on protokolli ankeet, mille ma pean ära täitma. Et mida me seal tegime, mis kellast kellani see toimus, mis laule me laulsime... kõik, kõik tuleb kirja panna. (S)

Personalile pakutakse muukeelsete lastega töötamiseks lisatuge erinevate keelekursuste näol, mis on mõeldud tervele lasteaiakollektiivile ning mis toimuvad mitmel korral õppeaasta jooksul. Sealt saavad õpetajad infot, kuidas on lihtsam keelt õpetada ning teavet uute keeleõpet toetavate vahendite kohta. Samuti toimuvad lasteaiasisesed koosolekud, kus vajaduselt erinevatele situatsioonidele üritatakse koos kolleegidega lahendus leida. Lisaks on õpetajatel võimalus saada abi omavalitsuses töötavalt migratsioonipedagoogilt/ keelepedagoogilt (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2015), kelle haldusesse kuuluvad kõik selle piirkonna lasteaiad.

Meil on kursused töötajatele. Omavalitsuses töötab ka kaks migratsioonipedagoogi, kellelt saame alati abi küsida kui vaja. (Y)

Meile pakutakse tõlgi abi, samuti on migratsioonipedagoog. Lisaks pakub omavalitsus töötajatele erinevaid kursuseid. (V)

Koostööd muukeelsete laste paremaks integratsiooniks ja keeleõppeks tehaksegi enim kohalike omavalitsustega. Nende poolt pakutakse ja finantseeritakse tõlketeenust, et lasteaiakõpetajad saaksid suhelda ka äsja riiki saabunud vanematega. Samuti pakuvad omavalitsused uussaabusjatele norra keele algkursust.

Kui on lastevanemate koosolekud või siis arenguevestlused... need on kõik tõlgiga. (S)

Kõikidel täiskasvanud pagulastel on õigus teatud mahus keeleõppele, mis on korraldatud omavalitsuse poolt. (L)

Lastele on abiks juba eelpool nimetatud keelegrupid lasteaias ning osadel juhtudel ja vastavalt vajadusele mitmekeelsed õpetajad ja assistendid lasteaedades.

Meil on olnud üks laps viimasel aastal, kes ei rääkinud tulles norra keelt ja siis oli meil lasteaias tõlk, kes oli siin ja töötas temaga neli tundi päevas. (K)

Kõik intervjuus osalenud õpetajad arvasid, et vanemate kaasamine ja nendega koostöö tegemine on väga oluline, et aidata lastel paremini sisse elada. Enamasti toimub suhtlus vanematega õpetajate sõnul läbi arenguestluste ning igapäevase suhtluse.

Jaa, vanemad osalevad läbi arenguestluste. Pean seda vajalikuks, sest see annab kokku tervikliku õppimise kodus ja lasteaias. Vanemad peavad lapsele õpetama nende emakeelt, et nad oleksid selles nii head kui võimalik, et moodustuksid nõ. konksud, et õppida ja kinnistada sinna uut keelt... siis läheb keele õppimine palju kiiremini. (Y)

Intervjueeritavad leidsid, et keeleõppe ja integratsiooni võimalused nende lasteaedades on head, kuid võimalusena veel paremaks integratsiooniks töid nad välja rohkemad ressursid lasteaias ehk suurem arv õpetajaid rühmades, mis aitaks kaasa laste sulandumisele keskkonda ning nende keeleoskuse arengule.

Veel paremaks integratsiooniks on vajalik rohkem ressursse, suuremat personali hulka lasteaia, kes nende lastega töötaks. (V)

Meil on praegu hästi.. aga ma usun, et oleks veel parem, kui meil oleks üks töötaja veel rühmas, kes saaks aidata. (N)

Vastajad soovitasid esmakordselt muukeelsete lastega kokku puutuval õpetajal kõigepealt last tunda õppida, selgitada välja tema emakeel, omavalitsuse võimalused lapse abistamiseks ning lasteaias kasutusel olevate vahendite ja meetoditega tutvumine. Õppimiseks tuleks kasutada lihtsaid visuaalseid vahendeid, jääda rahulikuks, seletada, korrata ja näidata, rääkida kordamööda ning anda lapsele aega vastamiseks. Kasutada raamatuid, valjusti lugemist, laule ja muusikat. Toetada ja aidata last mängudes, olla ise heaks eeskujuks ja turvatunde loojaks. Olulisel kohal on ka koostöö vanematega.

Tuleb selgitada välja, milline on lapse emakeele tase, millised on omavalitsuses võimalused abistamiseks. Milliseid kaardistus- ja keeleõppeprogramme kasutatakse. Oluline on tihe koostöö vanematega. Igapäevaselt on oluline kasutada keelt aktiivselt kõikides situatsioonides, panna lapse tegevused ja emotsioonid sõnadesse, silmside lapsega, rahulikkus ja kannatlikkus. (V)

Muukeelsete laste õpetamisel pööratakse tähelepanu ka Norra tavade ja traditsioonide tutvustamisele. Intervjuude vastustest tuli välja, et tähistatakse kõiki kohalikke tähtpäevi, mis võivad olla vastuolus kodukultuuri ja usuga. Seetõttu teavitatakse vanemaid kõikidest ettevõtmistest ning neil on võimalus paluda oma lapsel olenevalt usulisest taustast mõnes tegevuses mitte osaleda. Intervjuudest ilmnas, et varasemalt olid perekonnad väga kinni oma uskumustes ja religioonis ning ei soovinud Norra traditsioonides väga osaleda. Nüüdseks on vanemad palju avatumad ja leiavad, et on tore, kui nende lapsed õpivad ja kogevad uusi asju. Samas üritavad õpetajad tegevustesse kaasata ka rühma laste erinevaid kultuure ja taustasid.

Nad võtavad ju osa sellest, mis meie lasteaias parajasti toimub. Aga me alati uurime vanematelt, näiteks moslemitelt, mis nad arvavad, et me läheme kirikusse? Väga sageli on nad avatud kõigele ja leiavad, et see on ainult hea kui lapsed õpivad uusi asju või õpivad kristlikke traditsioone. Me võtame nad kaasa nendesse kohtadesse, kuhu me plaanime minna aga alati küsime enne vanematelt luba. Samuti paneme rohkem rõhku nende teemade seletamisele kohalikele lastele, Norra nelja-aastane on sama uudishimulik, kui Süüria nelja-aastane. (K)

Efektiivsed keeleõppe meetmed muukeelse lapse integreerumiseks

Lisaks muukeelsete laste kaasamisele alusharidusse ning lasteaiaõpetajate arvamustele muukeelsete laste integreerimise kohta uuriti ka lasteaiaõpetajate arvamusi tõhusate keeleõppe meetmete kohta. Järgnevalt antakse ülevaade uurimisküsimuse „Milliseid keeleõppe meetmeid peavad Norra lasteaiaõpetajad kõige efektiivsemaks muukeelse lapse integreerumiseks?” andmeanalüüsi tulemustest.

Kõik uuritavad arvasid, et tähelepanu keeleõppele Norra lasteaias on väga suur, kuna erineva tausta ja keelega laste osakaal aina kasvab ning kõiki neid lapsi saab ühendada ühise keele abil. Intervjueeritavad leidsid, et lasteaias hakkamasaamiseks ning lasteaiaselus aktiivselt osalemiseks on kohaliku keele oskus ülitähtis.

Meil on sellele eriline tähelepanu hetkel, kuna meil on nii palju muukeelseid lapsi minu rühmas... on ju tähtis sellele mõelda iga päev ja et lapsed saavad aru, et kui neil on hea kõne, siis nad saaksid paremini osaleda mängus. (N)

Et lapsed saaksid hakkama, peavad nad rääkima norra keelt. Nad on nii paljudest erinevatest rahvustest ja norra keel on kõikide ühine keel siin lasteaias. (M)

Samas leidsid ka kõik vastajad, et keeleõppele kuluvat aega on väga keeruline määratleda. See sõltub lapse arengutasemest ja on väga individuaalne, kuid nende sõnul hakkab lasteaias uus keel enamusele väga kiiresti ja lihtsalt külge. Vastajad leidsid, et enamusel muukeelsetel lastel läheb paar kuud kuni pool aastat, et igapäevakõnest aru saada.

Me näeme, et Euroopast siia tulnud peredel on lihtsam. Väljastpoolt Euroopat tulijatel on täiesti teine tähestik, nii, et on palju raskem ümber lülitada. Muidugi sõltub keeleõppe kiirus lapsest ja kodust, kuid ütleks, et umbes poole aastaga omandavad nad keele. (L)

Intervjueeritavad leidsid, et keeleõppeks hea keskkond on turvaline, toetav ja rahulik. Nende sõnul on oluline, et laps saaks õppida oma tempos ning temale sobival kiirusel. Õppimisprotsessile eelnevalt on intervjueeritavate sõnul oluline esmalt lasteaiaellu veidi sisse elada ja olukorraga tutvuda. See tagab õppimisest aktiivsema osavõtmise ning paremad tulemused.

Ma arvangi, et sellist rahulikku ja toetavat keskkonda on vaja. See ongi kõige olulisem, et ei hakka kohe peale suruma midagi.. . laps õpibki tegevuse käigus ja omas tempos. (S)

Oluline on osavõtlikud ja aktiivsed täiskasvanud, nende sihipärane tegevus, tulenevalt lapse vajadustest. Kui laps ütleb midagi valesti, siis me ei ütle talle, et see oli vale, vaid ütlen sõna nii, nagu see tegelikult on. (V)

Parimaks keskkonnaks pidasid intervjueeritavad lasteaeda ja oluliseks teiste lastega kokkupuudet, kuna siis toimub sotsiaalne õppimine. Siinkohal on vastajate arvates oluline õpetaja ja teiste tugiisikute eeskuj, kes last õppes abistavad. Laps vajab sihipärast tegevust, mis lähtub tema vajadustest ning kasuks tuleb vastajate arvates miljö, mis on rikastatud keeleõpet toetavate piltide ja sõnadega.

Vastustest tuli veel välja, et norra keele õppe kõige olulisem tingimus on kodukeele tugi. Vanemad peaksid lastega kodus rääkima oma emakeeles ning norra keelt kasutatakse lasteaia.

Kodukeel on meil hästi au sees.. et laps peab selle kodukeele ka selgeks saama. Ei ole nii, et ainult norra keel.. kõik meil lasteaia on selle poolt ja seda meelt, et niiöelda juuri ei tohi keegi ära unustada ja seda hästi palju rõhutatakse. (S)

Kodukeele õppimist peeti oluliseks mitmel põhjusel. Esiteks, on emakeele hea tase oluliseks eelduseks teise keele õppimise. Teiseks leidsid intervjueeritud õpetajad, et saavutused mõlemas keeles on kiiremad ja paremad, kui kaks keelt hoitakse lahus, nõ kodu- ja lastaiakeel.

Loomulikult ei oota me norra keele õpetamist vanemate poolt, kelle endi keeletase võib olla kehv. Vanemad õpivad norra keele ära hiljem kui lapsed... seepärast me ütleme, et alati rääkige oma emakeelt kodus ja siis õpivad lapsed norra keele ära palju kiiremini. (L)

Intervjuudest ilmnes, et Norras lasteaia kooli minnes ei pea laps oskama lugeda. Piisab, kui ta teab elementaarset enda kohta käivat infot, näiteks tunneb oma nime tähti ja oma nime ning teab oma kodust aadressi, lugema õpetamine on kooli ülesanne.

Tulemusi kokku võttes võib öelda, et uurimuses osalenud õpetajad leidsid, et Norras kasutusel olevad muukeelsete laste keeleõppe ja integratsiooni süsteemid ning kasutusel olevad meetodid ja vahendid on juba aastaid toiminud ning tulemused on olnud head. Kuna muukeelsete laste arv riigis on suur, siis on riik ja omavalitsused pööranud nende integreerimisele suurt tähelepanu ning juba lasteaedade õppetegevusi reguleerivates dokumentides on kajastatud muukeelsete laste õpetamise põhimõtted. Muukeelsete laste arengu ja taseme paremaks hindamiseks lasteaias, on välja töötatud nõ. kaardistamise süsteem, mille alusel tehakse kindlaks laste eelteadmised ning vajadused ning sellest tulenevalt hakatakse nende keeleõpet korraldama. Keele paremaks omandamiseks ja nende abistamiseks on muukeelsetel lastel võimalus osaleda lasteaedades eraldi selleks mõeldud keelegruppides, mille eesmärk on tagada laste piisavad teadmised norra keelest, et vältida tulevikus õppimises mahajäämist. Õpetajate ootused seoses veelgi tõhusama integratsiooniga, olid seotud ressurssidega, oodati lisaõpetajat rühma või suuremat tugipersonali. Kõige tähtsamaks keeleõppe juures pidasid uuritud lasteaiaõpetajad laste kodukeele ja norra keele lahushoidmist põhimõttel: emakeel kodus ja norra keel lasteaias.

Lasteaiaõpetajate teadmiste ja oskuste parandamiseks seoses muukeelsete lastega pakutakse neile võimalust osaleda erinevatel kursustel. Lisaks aitavad neid nende töös omavalitsustes töötavad migratsioonipedagoogid ja vastavalt vajadusele ka tõlk. Lapsevanematele on omakorda abiks omavalituste poolt pakutavad keelekursused. Heaks keeleõppe keskkonnaks pidasid uuritud rahulikku ja toetavat keskkonda ning parim selleks on lasteaed, kus on kokkupuude teiste lastega ning õppimine toimub läbi mängu ja igapäevase suhtluse. Integratsiooniks pidasid uuritud oluliseks ka Norra tavade ja traditsioonide tutvustamist muukeelsetele lastele, arvestades nende usulist tausta. Samuti uussaabusjate keelte ja kultuuride tutvustamist teistele lasteaialastele.

Arutelu

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli kirjeldada Norra lasteaiaõpetajate arvamusi muukeelsete laste tugisüsteemidest, sh keeleõppest. Järgnevalt arutletakse olulisemate tulemuste üle.

Esimese uurimisküsimuse kontekstis näitasid uurimuse tulemused, et oma töös juhinduvad Norra lasteaiaõpetajad kahest olulisest dokumendist, milleks on valitsuse poolt koostatud *Barnehaageloven* (Lasteaedade seadus) ning selle alusel haridusministeeriumi poolt koostatud *Rammeplan* (Raamõppekava). Need dokumendid seavad lasteaiaõpetajatele ette raamistiku, mille alusel oma tööd planeerida. Lisaks sellele tuli välja, et Norra muukeelsete lastega töötamisel panustavad kohalikud omavalitsused, kes pakuvad õpetajatele tuge nii õppematerjalide, koolituste kui ka konsultatsioonide näol. Selleks on omavalitsustes tööl olevad migratsiooni- ja keelepedagoogid, kes on kõikidele õpetajatele vajadusel abiks. Matthews ja Ewen (2010) leidsid samuti, et kuna muukeelsust ja immigrante puudutav saab alguse riigi tasandilt, siis muukeelsete laste paremaks integratsiooniks on oluline tagada kõikide osapoolte teadlikkus varajase hariduse võimalustest ja kättesaadavusest ning ülioluline on hariduse vastavus immigrantide unikaalsetele vajadustele. Täpselt kirja pandud juhised tööks muukeelsete lastega ning neile seatud ootused aitavad õpetajaid nende töös. Samuti selgus tulemustest, et keeleõppeks on kasutusel juba pikka aega samad, kuid end tõestanud vahendid ja meetodid.

Teise uurimisküsimuse kontekstis näitasid tulemused, et muukeelsete laste integratsioon ning keeleõpe saavad alguse laste vajaduste nõ. kaardistamisest, mis määrab edaspidise arengukava. Peeti oluliseks, et laps saaks täpselt temale sobivat õpet ja tähelepanu. Kaardistamise alusel võimaldatakse lastele sobivas keelegrupis osalemist, milles toimub norra keele õppimine. Sellisel viisil saavad lapsed rohkem vajalikku tähelepanu, kuid samad ei teki survet õppimiseks, kuna tegevused on mängulised ja rühmas. Ka Toohey ja Day (1999) leidsid, et lapse jaoks on koos õppimisel eelised, siin on teadmised kõikidele võrdselt kättesaadavad ja ei teki stressi ning kartust teha vigu. Et toetada laste integratsiooni ja keeleõpet Norra lasteaias, pidasid uuritavad oluliseks ressursside lisandumist. Seda nii selles tähenduses, et absoluutselt kõik lapsed riigis saaksid käia lasteaias nagu ka abiõpetajate ja tugipersonali lisandumist. Ka töö teooria osas ilmnes, et Norra lasteaedades on puudus personalist, kes omaks vajalikku väljaõpet (Government. no, 2014). Samas leidsid uuritavad, et suuri muudatusi praegustes tegevustes ei ole vaja teha ning lasteaedades on juba head võimalused muukeelsete laste integratsiooniks.

Kolmanda uurimisküsimuse kontekstis leidsid uuritavad, et ülioluline on õppida norra keel selgeks võimalikult varajases eas, et ei tekiks mahajäämust koolis ning sealt edasi tööelus. Sama tõid oma töös välja ka Christensen ja Stanat (2007). Kõige olulisemaks pidasid uuritavad keeleõppe juures fakti, et kaht keelt tuleb „hoida eraldi“ - emakeelt õppida kodus ning norra keelt lasteaias. Samal arvamusel oli Cummins (2001), kes väitis, et emakeele roll

teise keele arengu ennustamisel on väga tähtsal kohal. Teise keele arengule ja oskusele aitab oluliselt kaasa oma emakeele tugevad alusteadmised, mille omandamisel on väga tähtis koht vanematel. Samuti leidsid kõik vastajad, et keele osa lasteaia päevas on ülisuur, kuid seda on väga keeruline täpsemalt ajaliselt määratleda. Keelt kasutatakse aktiivselt terve päeva jooksul ning kõikvõimalikes situatsioonides. Veel oli vastajate arvates ülioluline keeleõppel mitte keskenduda vigadele, vaid nimetada sõna õigesti. Samast põhimõttest lähtub Baker (2014) kakskeelsete laste õpetamise kontseptsioonis.

Töö piirangud ja praktiline väärtus

Käesoleva töö piirangud on autori arvates seotud eelkõige andmekogumisega. Esimeseks võib nimetada uurija otsust intervjuud läbi viia Norras ning norra keeles, tänu millele muutus ajakulu töö tegemiseks oluliselt pikemaks, kuna tehtud intervjuud tuli alustuseks tõlkida eesti keelde. Kuigi autor peab oma norra keele oskust heaks, võisid mõningad detailid arusaamises ja/või tõlkes kaduma minna.

Teiseks võib nimetada uurija minimaalse kogemuse intervjuude läbiviimisel. Ülejäänud intervjuude sujuvusele aitas suuresti kaasa alustuseks läbi viidud pilootintervjuu, tänu millele sai autor aimu täpsustavate küsimuste olulisusest ning vajalikkusest jätta intervjuueeritavale aega oma mõtete kogumiseks vastamisel. Samuti andis prooviintervjuu hea kogemuse enda emotsioonide ja reaktsioonide kontrollimiseks.

Andmekogumise piiranguks oli ka valimi väiksus. Vaatamata suurele hulga kontaktiotsingutele e-posti teel, tulid vaid mõned vastused, mis viisid intervjuuni. Kuna töö autoril puudus isiklik suhtevõrgustik Norra lasteaiaõpetajate hulgas, tuli piirduda nende uuritavatega, kes kutsele vastasid. Edaspidi on autor teadlik, et võib tekkida olukord, et intervjuueeritavaid on keeruline leida.

Sellest tulenevalt tekkis ka ajaline piirang, mis ei võimaldanud intervjuu transkriptsioone saata uuritavatele ülelugemiseks ja täiendamiseks, et suurendada uurimuse usaldusväärsust (Creswelli & Milleri, 2000). Antud lähenemise kasutamine käesolevas uurimuses oleks võimaldanud analüüsitavat andmestikku ilmselt veelgi sisukamaks muuta.

Aja planeerimise teema kerkis esile ka andmeanalüüsi tehes, kuna tekstide korduv lugemine ning korduskodeerimine võttis rohkem aega, kui autor oli algselt arvestanud. Edaspidistes uurimustes arvestab autor rohkem aja planeerimise olulisusega ning temast sõltuvate (andmeanalüüsile kuluv aeg) ning mitte sõltuvate faktoritega (intervjuueeritavate leidmise keerukus).

Vaatamata mitmetele piirangutele antud töös on see olnud autorile uurijana väga

arendav kogemus. Töö autor mõistab nüüd paremini ajakulu, millega tuleb arvestada mahuka uurimuse läbiviimiseks ning millele intervjuude läbiviimisel tähelepanu pöörata.

Käesoleva magistritöö praktiliseks väärtuseks võib pidada suure hulga norrakeelse materjali läbitöötamist ning esitlemist. Lisaks sellele on ka Eestis muukeelsus ja integratsioon väga aktuaalsed teemad ning käesolev töö annab väikese ülevaate, kuidas need toimuvad Norra kolme lasteaia näitel. Muukeelsete lastega igapäevaselt kokkupuutuvate õpetajate arvamused ning kogemused on heaks näiteks ja eeskujuks Eesti õpetajatele, kellel selliseid kogemusi veel napib. Lisaks on töös välja toodud mitmeid olulisi soovitusi ning nõuandeid paremaks tööks muukeelsete lastega ning nende integratsiooniks. Edaspidi võiks sarnase uuringu läbi viia kaasates ka lapsevanemaid ja viies uuringu läbi suurema valimiga.

Tänuõnad

Tänan seitset Norra lasteaiaõpetajat, tänu kellele sai teoks käesoleva töö uurimuse osa ning oma juhendajat Karmen Trasbergi, kes oli alati toeks hea nõu ja positiivse meelega. Veel tänan oma kallist perekonda.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud lõputöö ise ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Allkiri:

Kuupäev: 18.05.2017

Kasutatud kirjandus

- Baker, C., (2014), A Parents' and Teachers' Guide to Bilingualism: 4th Edition, Great Britain, lk. 37- 38.
- Blom, S., (2012), Holdninger til innvandrere og innvandring, Statistisk sentralbyrå, lk. 26-33.
- Brown, H.,D., (2000), Principles of language Learning and Teaching, Fifth Edition, San Francisco State University.
- Bråten, B., Drange, N., Haakestad, H. & Telle, K. (2014), Gratis kjernetid i barnehager Fafo-rapport 2014:44, Sluttrapport, lk. 6.
- Christensen, G. & Stanat, P., (2007), Language policies and practices for helping immigrants and second- generation students succeed, Migration Policy Institute, lk. 2- 8.
- Clark, E., (1990), The state of the art in research on teacher training models with special reference to bilingual education teachers, Office of Bilingual Education and Minority Language Affairs, Washington DC, lk. 361-391.
- Creswell, J. W., & Miller, D. L., (2000), Determining validity in qualitative inquiry. Theory into Practice, 39 (3), lk. 124- 130.
- Cummins, J., (2001), Bilingual Children's Mother Tongue: Why is it important for education?, University of Toronto, lk. 17- 20.
- Dixon, L., Q., (2004), Learning to Read in a Non-Native Language: The Relationship between English Oral- Language and Early Literacy Skills of Kindergarten Children in Singapore, A Thesis Presented to the Faculty of the Harvard Graduate School of Education in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Education, lk. 66- 67.
- Drange, N. & Telle, K., (2011), Gratis kjernetid i barnehage: Effekt på skolekarakterene til barn fra innvandrerfamilier, SSB, lk. 39.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. Journal of Advanced Nursing, 62(1), lk. 107-115.

- Eriksen, T., H., (2013), Immigration and National identity in Norway, Washington, DC: Migration Policy Institute.
- Gautun, H., (2007), Hjemmebarna: En evaluering av språkstimulerende tiltak til 4–5-åringer som ikke går i barnehage, Fafo-notat, lk. 17.
- Gayle-Evans, G., (2004), It Is Never Too Soon: A Study of Kindergarten Teachers' Implementation of Multicultural Education in Florida's Classrooms, University of South Florida St. Petersburg, lk. 2-12.
- Goldin, I., Cameron, G., Balarajan, M. (2011). Exceptional People: How migration shaped our world and will define our Future, New Jersey: Princeton University Press, lk. 47-57, 193- 209.
- Government.no, (2014), Early Childhood education and care. Külastatud aadressil <https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/kindergarten/early-childhood-education-and-care-polic/id491283/>
- Grenfell, M., & Harris, V., (1999), Modern languages and learning strategies: In theory and practice. London: Routledge.
- Haug, K. H. & Storø, J., (2013), Kindergartens in Norway - From care for the few to an universal right for all children, Part 1.
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, (2015), Gratis kjernetid i Barnehage- erfaringen, lk. 8.
- Kallestad, J. H. & Ødegaard, E. E., (2014), Children`s activities in Norwegian kindergartens. Part 2: Focus on variations, Moscow State University of Psychology & Education, lk. 86-91.
- Kunnskapsdepartementet, (2005), Barnehageloven (Lasteaedade seadus), Kapittel I, § 1 Kapittel II, § 3, Kapittel III § 8, Kapittel IV § 12a.
- Kunnskapsdepartementet, (2006), Rammeplan- for barnehagens innhold.
- Kunnskapsdepartementet, (2010/2011), Vurdering av verktøy som brukes til å kartlegge barns språk i norske barnehager, Rapport, lk. 234- 244.
- Laherand, M.-L., (2008), Kvalitatiivne uurimisviis, Tallinn: Infotrükk.

- Lappegård, T. & Løwe, T., (2009): Barnehagedeltakelse og foreldrebetaling etter sosial bakgrunn, Tabellnotat, Statistisk sentralbyrå, lk. 10.
- Lauritsen, K., (2013), Cultural Complexity and Border Markers in Norwegian Kindergartens, Children & Society Volume 27, lk. 350- 360.
- Lervåg, A., & Aukrust, V. G. (2010). Vocabulary knowledge is a critical determinant of the difference in reading comprehension growth between first and second learners. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 51, lk. 612–620.
- Ludvigsen, A. & Ludvigsen, D. S., (2012), State Organized Language Learning for Immigrants in Norway: a Case Study of a Selection of Local Courses, lk. 130.
- Matthews, H. & Ewen, D., (2010), Early Education Programs and Children of Immigrants: Learning Each Other's Language, Urban Institute, United States, lk. 5-6.
- Milk, R., (1990), Preparing ESL and bilingual teachers for changing roles: Immersion for teachers of LEP children, Tesol Quarterly, 24(3), lk. 407-426.
- NOU, Norges offentlige utredningen, (2012), Til barnas beste- Ny lovgivning for barnehagene (Laste huvides- uued õigusaktid lasteaedadele) , Oslo, lk. 100-102.
- Pinker, S., (1994), The Language Instinct: The New Science of Language and Mind, Penguin Books, lk. 18.
- Regjeringen.no, (2016), Utvidelse av ordningen med gratis kjernetid i barnehage, Pressemelding Nr: 45-16. Kulastatud aadressil <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/utvidelse-av-ordningen-med-gratis-kjernetid-i-barnehage/id2498659/>
- Robinson, O. C., (2013), Sampling in Interview-Based Qualitative Research: A Theoretical and Practical Guide. Qualitative Research in Psychology, 11(1), lk. 25- 41.
- Royal Norwegian Ministry of Education and Research, (2012), Early Childhood Education and Care (ECEC) in Norway, Factsheet.
- Salmon, M. & Akaran, S. E., (2001), Enrich your kindergarten program with a cross-cultural connection, Young Children, 56(4), lk. 30- 32.

Statistisk sentralbyrå, (2016, 2017), Barnehager. Külastatud aadressil

<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-endelige/2016-04-20> ja

<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-endelige/2017-03-21>

Statistisk sentralbyrå, (2016), Facts about education in Norway- key figures 2014, lk. 4.

Külastatud aadressil https://www.ssb.no/en/utdanning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/287176?_ts=158d834b638

Statistisk sentralbyrå, (2017), Facts about education in Norway- key figures 2015, lk. 4- 7.

Külastatud aadressil https://www.ssb.no/en/utdanning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/287176?_ts=158d834b638

Statistisk sentralbyrå, (2017), Immigrants and Norwegian- born to immigrant parents.

Külastatud aadressil <https://www.ssb.no/en/befolkning/statistikker/innvbef/aar/2017-03-02>

Stevens, G.W. & Vollebergh, W. A., (2008), Mental health in migrant children, Journal of Child Psychology and Psychiatry, The Netherlands, lk. 276- 294.

Toohey, K. & Day, E., (1999), Language- Learning: The Importance of Access to Community, Tesl Canada Journal, Vol. 17, No.1.

Utdanningsdirektoratet, (2016), Barnehagespeilet, Tall og analyse av barnehager i Norge.

Utdanningsdirektoratet, (2016), Foreldrebetaling, Külastatud aadressil

<https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/barnehage/foreldrebetaling/>

ÜRO peaassamblee, (1989), Lapse õiguste konventsioon, I osa, Artikkel 2, Artikkel 29, Artikkel 30.

Lisa 1. Magistritöö intervjuu kava

Taustaandmed

- Vastaja vanus
 - Haridustase
 - Laste vanus, kellega tööd tehakse
 - Kui kaua olete töötanud lasteaias?
 - Kui palju olete selle aja jooksul kokku puutunud muukeelsete lastega?
1. Milliseid meetodeid kasutatakse keeleõppeks?
 - Milline on riigi poolt määratud keeleõppe plaan lasteaedades?
 - Kuivõrd vastab see tegelikkusele?
 2. Kui suurt tähelepanu pööratakse keeleõppele lasteaias?
 - Milline osa õppetööst on keeleõppel?
 3. Mil määral tegeletakse muukeelsete lastega individuaalselt/gruppina?
 - Milline on lisaabi/toetus keeleõppel (õpetajatele, lastele, vanematele)?
 - Kas ja kellega tehakse veel koostööd tagamaks laste efektiivne keeleõpe?
 - Mil määral kaasatakse keeleõppesse vanemaid? Kas peate seda vajalikuks? Miks?
 - Milline on keelelist abi vajavate laste osakaal teie rühmas?
 4. Milline on Teie arvates uue keele õppeks hea keskkond?
 - Milline on teie kogemuse põhjal aeg, mis kulub enamuse lastel uue keele baasteadmiste omandamisele?
 - Milliseid võimalusi näete veel paremaks integratsiooniks? Palun tooge näiteid
 - Milliseid soovitusi annaksite esmakordselt muukeelse lapsega kokku puutuvale õpetajale?
 5. Kui palju pööratakse teie rühmas tähelepanu teisest kultuurikeskkonnast pärit lastele Norra tavade ja traditsioonide tutvustamisele?

Lisa 2. Väljavõte uurijapäevikust

Jaauar 2017	Mõtlen, miks olen küll endale töö nii raskeks teinud.. Pean küsimustikud ja intervjuud tegema lisaks eesti keelele ka inglise ning norra keeles..
16.02.2017 Kell 20.45- 21.30	Intervjueeritavate leidmine osutus keerulisemaks ja aeganõudvamaks, kui olin arvanud. Minu suurele hulga emailidele tuli vaid mõni üksik vastus. Pilootintervjuu/esimene intervjuu õnnestus teha tänu tutvustele, seega ka hiline kellaaeg. Kuna vahemaad Norras on suured ning sobiva aja leidmine oli raskendatud, siis otsustasime teha intervjuu interneti vahendusel. Esimene intervjueeritav oli väga jutukas ja rääkis väga palju põnevat ja uut. Peale intervjuud korrigeerisin küsimuste järjekorda ning transkribeerides sain aru, et kuna palju oli uudset informatsiooni, siis olid ka minu reaktsioonid vastustele suured. Järgmisi intervjuusid tehes proovin oma emotsioone vähem välja näidata, et oleks hiljem lihtsam transkribeerida.
24.02.2017 Kell 12.55- 13.25	Teist intervjuud tehes oli ärevus suurem, kuna see oli minu esimene intervjuu norra keeles ning norralasega. Kartsin, et vastuste nõ. kätte saamisega läheb keeruliseks, kuna norralased üldiselt ei ole võõrastega väga jutukad. Õnneks ei vastanud minu kartused tõeale ning intervjuu sujus väga ladusalt ja kiirelt. Lasteaiaõpetajate töö eripära (pidev rääkimine) ilmselt aitas siin kaasa.

Lisa 3. Väljavõte andmeanalüüsikeskkonnas QCMap teostatud kodeerimisest

QCMap

Elina ▾

Main Categories

+ New main category

Rename

Delete

🏠 Main categories

🏠 Categories

- 🔑 B1: vanus
- 🔑 B2: haridus
- 🔑 B3: tööstaaz
- 🔑 B4: laste vanus
- 🔑 B5: kokkupuude muukeelsete lastega
- 🔑 B6: meetodid keeleõppeks
- 🔑 B7: keelegrupid/individuaalne õpe
- 🔑 B8: riigi poolt määratud keeleõppe plaan
- 🔑 B9: riigi poolt määratud plaani järgimine
- 🔑 B10: keeleõppeks hea keskkond
- 🔑 B11: tähelepanu keeleõppele
- 🔑 B12: keeleõppe osa õppetegevustes
- 🔑 B13: lisaabi/toetus
- 🔑 B14: vanemate kaasamine
- 🔑 B15: emakeel- teine keel
- 🔑 B16: keeleõppele kuluv aeg
- 🔑 B17: koostöö
- 🔑 B18: keelelist abi vajavate laste osakaal
- 🔑 B19: võimalused paremaks integratsiooniks
- 🔑 B20: Norra traditsioonid ja tavad
- 🔑 B21: soovitusel õpetajale
- 🔑 B22: teadmised kooliminekul
- 🔑 B23: laste arv ja töötajad

Lisa 4. Immigrandid ja Norras immigrantidest vanematele sündinud lapsed seisuga 1. jaanuar 2017 (Statistisk sentralbyrå, Immigrants, 2017)

	Immigrandid ja Norras immigrantidest vanematele sündinud lapsed, kokku	Immigrandid	Norras immigrantidest vanematele sündinud lapsed	Immigrandid ja Norras immigrantidest vanematele sündinud lapsed, % kogu rahvastikust
Kokku	883 751	724 987	158 764	16.8
EU28/EEA, USA, Kanada, Austraalia, Uus- Meremaa	377 522	341 321	36 201	7.2
Aasia, Aafrika, Ladina Ameerika, Okeania välja arvatud Austraalia ja Uus- Meremaa, Euroopa väja arvatud EU28/EEA	506 229	383 666	122 563	9.6
EU28/EEA riigid	364 127	328 808	35 319	6.9
Euroopa riigid väljaspool EU28/EEA	74 032	57 745	16 287	1.4
Aafrika	121 111	90 501	30 610	2.3
Aasia, Türgi	286 407	213 987	72 420	5.4
Põhja- Ameerika	11 107	10 301	806	0.2
Lõuna- ja Kesk- America	24 786	21 538	3 248	0.5
Okeania	2 181	2 107	74	0.0

Lisa 5. Töös kasutatud intervjuude tsitaadid norra keeles

Eesti keelne tsitaat	Norra keelne tsitaat
Raamõppekava... seal on kirjas palju, mida peab tegema.. erinevad teemad.. ja Norra keel on üks neist teemadest, millele tuleb tähelepanu pöörata. (N)	Rammeplan.. der står det mye om hva man skal igjennom..da har vi ulike fagområder.. å da er norsk ett fagområde som det skal settes fokus på. (N)
Meil on lasteaiaseadus (Lov om barnehager) ja raamõppekava (Rammeplan). Need annavad täpsed ettekirjutused, mis tuleb teha.. Siin on kirjas.. soovitusel, mida me peaksime tegema... aga see, kuidas me teeme, on meie enda valik. (M)	Det er Barnehageloven og Rammeplan. De gir klare føringer for hva som skal til. Her står det..de gir oss føringer..anbefalt hva vi kan gjøre.. Men hvordan, det kan vi bestemme selv. (M)
Jutupaketiga alustasime.. ma usun... 7-8 aastat tagasi.. siis käisime me kursusel ja õppisime, kuidas seda kasutada... Samuti „Keele vingerpussid“- see on olnud kasutuses sellest ajast peale, kuni ma olen siin töötanud. (K)	Snakkepakke.. det begynte vi med for..det tror jeg kanskje det er 7-8 år siden, da var vi på kurs og lærte det.. mens „Språksprell“ har vært brukt her så lenge jeg har jobbet her. (K)
Ma arvan, et meie lasteaias on väga head võimalused välja kujunenud. (L)	Jeg tenker at i vår barnehage så har vi allerede utviklet veldig gode muligheter. (L)
Meil on kogunemised, kus on läbiviijad, kes tõstatavad erinevaid teemasid keele kohta ja juhivad meid.. seda on umbes 4 korda aastas.. Kui näiteks tuleb mingi uus asi.. siis esmalt arutatakse seda omavalitsuses kogunemistel. Kui see on meie arvates huvitav, siis saame seda proovida, katsetada... ja saame anda soovitusi teistele kasutada..(L)	Vi har møter, hvor lederen tar opp forskjellige fag om språk og leder oss.. det er cirka 4 ganger i året.. Hvis det for eksempel kommer nye ting.. så blir det først diskutert i kommunemøtet. Hvis vi synes det er interessant så kan vi prøve og teste det.. og vi kan forslå det for andre til å bruke det.. (L)
Vaatame eraldi 1-2 aastaseid, 2-3 ja 4-5 aastaseid, et mida nad oskavad juba norra keeles. Samuti on muukeelsete laste oskusi kohustus testida enne, kui nad kooli lähevad.. et teaks, milles neil on puudujääke ja millega peaks tööd tegema.. millega peaks neid veel aitama. (K)	Det går fra 1-2 år, 2-3 og 4-5 år og hva de kan på norsk allerede. Og det er også plikt til å teste de flerspråklige barn før de starter på skolen, sånn at man vet hva dem kanskje sliter med og hva dem trenger å jobbe med.. med hva vi skal hjelpe dem mer med. (K)
Lapse riietumisel.. siis tegeletakse loomulikult individuaalselt... või söömisel: „Kas sa saad mulle ulatada leiba, ma soovin võid jne“ - see on ju individuaalne treening. (M)	Når barn kler på seg.. da er det selvfølgelig individuelt.. eller når man spiser: „Kan du gi meg brød, jeg ønsker smør etc.“- dette er jo individuell trening. (M)

Kõik soovijad alates kolmandast eluaastast saavad osa võtta keelegrupist, mis toimub 1-2 korda nädalas.. Väikestega vaatame koos raamatuid ja räägime samal ajal lihtsate piltide toel. (V)	Alle som ønsker kan fra 3 år bli med i språkgruppe, som er 1-2 ganger i uken.. Med små barn vi viser bøker og snakker samtidig med hjelp av enkle bilder. (V)
Keelegrupp on 2 korda nädalas 45 minutit üks kord. Lisaks muidugi kõne kõikides igapäevastes situatsioonides... söömisel, riietumisel, õue minemisel. Need on põhimõtteliselt kõik seotud kõnega. (Y)	Språkgruppe er 2 ganger i uken 45 minutter en gang. Ved siden av det så er språk i daglige situasjoner.. når man spiser, når man kler på seg, når man går ut. Alt dette er koblet til språk. (Y)
Keelegruppi tehakse lastega, kellel on selleks vajadus. Lapsi jälgitakse ja pannakse gruppidesse vastavalt nende tasemele. Need, kes vajavad enam abi keeleõppeks, need lapsed on ühes grupis. Paralleelselt töötab teine grupp, kus on lapsed veidi parema keeleoskusega.(Y)	Språkgruppe er med barn som har behov for det. Barna blir observert og satt i grupper ut ifra deres utviklingsnivå. De som trenger mer hjelp til språkopplæring, disse barna er i en gruppe. Parallelt med den gruppen det er en annen gruppe hvor det er barn med litt bedre språknivå. (Y)
Meil on kursused töötajatele. Omavalitsuses töötab ka kaks migratsioonipedagoogi, kellelt saame alati abi küsida kui vaja.(Y)	Vi har kurs for personalet. I kommunen jobber også to migrasjonspedagoger, som vi kan alltid spørre om hjelp fra hvis vi trenger det. (Y)
Meile pakutakse tõlgi abi ,samuti on migratsioonipedagoog. Lisaks pakub omavalitsus töötajatele erinevaid kursuseid.(V)	Vi er tilbudt hjelp av tolk, også har vi migrasjonspedagog. Ved siden av det så har også kommunen forskjellige kurs til arbeiderne. (V)
Kõikidel täiskasvanud pagulastel on õigus teatud mahus keeleõppele, mis on korraldatud omavalitsuse poolt. (L)	Alle voksne flyktninger har rett til noe språkopplæring, som er ordnet av kommunen. (L)
Meil on olnud üks laps viimasel aastal, kes ei rääkinud tulles norra keelt ja siis oli meil lasteaias tõlk, kes oli siin ja töötas temaga neli tundi päevas. (K)	Vi har hatt ett barn det siste året, som ikke snakka norsk, når hun kom og da hadde vi en tolk, som var her og jobba med hu fire timer om dagen. (K)
Jaa, vanemad osalevad läbi arenguevestluste. Pean seda vajalikuks, sest see annab kokku tervikliku õppimise kodus ja lasteaias. Vanemad peavad lapsele õpetama nende emakeelt, et nad oleksid selles nii head kui võimalik, et moodustuksid nö. konksud, et õppida ja kinnistada sinna uut keelt... siis läheb keele õppimine palju kiiremini. (Y)	Jaa, foreldre deltar gjennom foreldresamtale. Jeg finner det nødvendig, fordi det gir komplett læring i hjem og barnehage. Foreldrene må lære deres morsmål til barnet, så de kan bli så god som mulig i det, så de kan lære såkalte kroker, for å lære å binde nye språk til det...da går språklæring mye raskere. (Y)

<p>Veel paremaks integratsiooni on vajalik rohkem ressursse, suuremat personali hulka lasteaias, kes nende lastega töotaks. (V)</p>	<p>For enda bedre integrasjon trenger vi mer ressurser, mer personell i barnehage som jobber med barn. (V)</p>
<p>Meil on praegu hästi.. aga ma usun, et oleks veel parem, kui meil oleks üks töötaja veel rühmas, kes saaks aidata. (N)</p>	<p>Det er jo bra, men jeg tror det hadde blitt enda bedre hvis vi hadde hatt en person mer som kunne hjelpe til. (N)</p>
<p>Tuleb selgitada välja, milline on lapse emakeele tase, millised on omavalitsuses võimalused abistamiseks. Milliseid kaardistus- ja keeleõppeprogramme kasutatakse. Oluline on tihe koostöö vanematega. Igapäevaselt on oluline kasutada keelt aktiivselt kõikides situatsioonides, panna lapse tegevused ja emotsioonid sõnadesse, silmside lapsega, rahulikkus ja kannatlikkus. (V)</p>	<p>Må finne ut, hvilket nivå barnets morsmål er på, hva er mulighetene for hjelp i kommunen. Hvilke kartleggings- og språkopplæringsprogram som er brukt. Det er viktig å ha godt samarbeid med foreldrene. Daglig er det viktig å bruke språk aktivt i alle situasjoner, sette ord på barnas aktiviteter og følelser, øyekontakt med barna, være rolig og tålmodig. (V)</p>
<p>Nad võtavad ju osa sellest, mis meie lasteaias parajasti toimub. Aga me alati uurime vanematelt, näiteks moslemilt, mis nad arvavad, et me läheme kirikusse? Väga sageli on nad avatud kõigele ja leiavad, et see on ainult hea kui lapsed õpivad uusi asju või õpivad kristlikke traditsioone. Me võtame nad kaasa nendesse kohtadesse, kuhu me plaanime minna aga alati küsime ennem vanematelt luba. Norra nelja-aastane on sama uudishimulik, kui Süüria nelja-aastane. (K)</p>	<p>Dem er jo med på de ting vi har fokus på i barnehagen. Å vi forhører oss alltid med foreldrene, for eksempel med barn med muslimske foreldre, så forhører vi oss med hva tenker de om de skal være med i kirka? De er veldig ofte åpne for det fordi de synes det er bare bra at de lærer om nye ting eller kristne tradisjoner. Vi tar de med til de stedene som vi skal gå, men vi hører alltid med foreldrene først hva de synes. En Norsk fireåring vil være like nysgjerrig som en Syrisk fireåring. (K)</p>
<p>Meil on sellele erilise tähelepanu hetkel, kuna meil on nii palju muukeelseid lapsi minu rühmas... on ju tähtis sellele mõelda iga päev ja et lapsed saavad aru, et kui neil on hea kõne, siis nad saaksid paremini osaleda mängus. (N)</p>	<p>Vi har ett litt spesielt oppmerksomhet til dette nå siden vi har så mange flerspråklige barn på min avdeling, så det har vært litt ekstra fokus på det nå.. men det er jo viktig å tenke på det hver dag å det er viktig at barna forstår å at de har ett godt språk for å være med i leken. (N)</p>
<p>Et lapsed saaksid hakkama, peavad nad rääkima norra keelt. Nad on nii paljudest erinevatest rahvustest ja norra keel on kõikide ühine keel siin lasteaias. (M)</p>	<p>At barna kunne klare seg, de må snakke norsk. Det er så mange forskjellige nasjonaliteter og norsk er språk som alle bruker her i barnehagen. (M)</p>

<p>Me näeme, et Euroopast siia tulnud peredel on lihtsam. Väljastpoolt Euroopat tulijatel on täiesti teine tähestik, nii, et on palju raskem ümber lülituda. Muidugi sõltub keeleõppe kiirus lapsest ja kodust, kuid ütleks, et umbes poole aastaga omandavad nad keele. (L)</p>	<p>Vi ser at familier som kommer fra Europa har det lettere. Utenfor Europa det er totalt forskjellig alfabet, så det er mye vanskeligere å bytte over. Selvfølgelig farten på språklæringen kommer ann på barnet og hjemmet, men jeg vil si at på rundt ett halvt år så kan det språket. (L)</p>
<p>Oluline on osavõtlikud ja aktiivsed täiskasvanud, nende sihipärane tegevus, tulenevalt lapse vajadustest. Kui laps ütleb midagi valesti, siis me ei ütle talle, et see oli vale, vaid ütlen sõna nii, nagu see tegelikult on. (V)</p>	<p>Det er viktig å ha delaktige og aktive voksne, aktivitetsmålet avhenger av barns behov. Hvis barnet sier noe galt, vi sier det ikke, det er feil, vi sier et ord så, hvordan det egentlig er. (V)</p>
<p>Loomulikult ei oota me norra keele õpetamist vanemate poolt, kelle endi keeletase võib olla kehv. Vanemad õpivad norra keele ära hiljem kui lapsed... seepärast me ütleme, et alati rääkige oma emakeelt kodus ja siis õpivad lapsed norra keele ära palju kiiremini. (L)</p>	<p>Selvfølgelig forventer vi ikke at foreldrene skal lære norsk, da eget språknivå kan være dårlig. Foreldrene lærer norsk senere enn barna..det er derfor vi sier, at alltid snakk eget morsmål hjemme og da barna lærer norsk mye fortere. (L)</p>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Elina Sætre
(*autori nimi*)

(sünnikuupäev: 15.03.1985)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Muukeelsete laste integratsioon Norras kolme lasteaia näitel
(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on Karmen Trasberg,
(*juhendaja nimi*)

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 18. mai 2017 (*kuupäev*)